

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

2 | 2022

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

TECHNICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ
V KNIHOVNÁCH

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna je...	2
Studie, články	
I dovednost je znalost – <i>Miloslav Linc</i>	3
Roboti, 3D tisk a virtuální realita – zkušenosti ze vsetínské knihovny – <i>Petra Románková</i>	6
Moderní technologie na pobočkách Městské knihovny Břeclav – <i>Soňa Piškulová, Vladimíra Kurialová, Dominika Zugarová</i>	9
Inspirace, podněty, náměty	
Aktivity Knihovny Jiřího Mahena v Brně pro lidi přicházející z Ukrajiny v důsledku válečného konfliktu – <i>Olga Čejková</i>	11
Novým sousedům z Ukrajiny je vyškovská knihovna otevřená – <i>Zdeňka Adlerová</i>	13
Michaela Fišarová: První školní výlet – <i>Jitka Slezáková</i>	14
Aktivity v makerspace – Internet věcí – <i>Michaela Mrázová</i>	16
Proměny českého knihovnictví	
Můžu doporučit výlet do Poličky – rozhovor s Hanou Šandovou – <i>Michal Škop</i>	18
Veřejné knihovny	
Dobrodružná cesta ke Kreativní laboratoři – <i>Dagmar Kopřivová</i>	22
Podpora školních knihoven a školních knihovníků v Ostravě – <i>Lenka Klemšová</i>	24
Kroměřížští knihovníci se učili znakovat – <i>Marcela Kořínková</i>	27
Konference, akce	
Knihovna od vedle – Kongres německých knihoven v Lipsku – <i>Libuše Nivnická</i>	28
Seminář knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje – <i>Monika Kratochvílová</i>	30
Dětský knihovník (nejen) a dětský uživatel v průmyslu 4.0 – <i>Kateřina Janošková</i>	33
Boskovický BozaCon se představil veřejnosti – <i>Kateřina Bartošová</i>	36
Informace pro knihovny	
Ohlédnutí za projektem Učíme se příběhem – <i>Pavína Lišovská</i>	37
Jižní Morava čte ocenila vítěze šestého ročníku projektu – <i>Kateřina Bartošová</i>	39
Coder Dojo v knihovnách – <i>Adéla Dilhofová</i>	40
Z činnosti MZK	
Projekt Nahráno-otevřeno v druhém roce realizace – <i>Jan Švec, Jiří Dufka</i>	41
Překlad rozšiřuje obzory – <i>Martin Krafl</i>	43
Rekonstrukce konferenčního sálu v MZK – <i>Tomáš Prachař, Martina Šmídtová</i>	45
Cyklus Oči Brna představil profesorku Hanu Librovou – <i>Zuzana Komůrková</i>	47
Knihovnické osobnosti	
Anežka Zimková – Městská knihovna Kyjov – <i>Michaela Moudrá, Jaroslava Škoulová</i>	48
Recenze	
Běsy posedlý dobrodruh života i tvorby – <i>Vít Závodský</i>	50
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Zajímavosti norského knihovnictví z praxe – <i>Hana Zoubková</i>	53
Rozhovor	
Rozhovor s Kateřinou Opluštilovou, programovou manažerkou VIDA! – <i>Tomáš Kubiček</i>	55
Fejeton	
Když se kniha čertovým drápem zasekne – <i>Dora Kaprálová</i>	56

Vážení a milí čtenáři,

stále častěji lze zaslechnout v našich institucích slova jako makerspace, fablab, ozobot či Sphero. Setkat jste se s nimi mohli v minulosti i na stránkách Duhy, tentokrát jsme se však rozhodli věnovat tématu **technického vzdělávání v knihovnách** celé číslo. *Studie, články* Vám tradičně přináší tři pohledy na uvedené téma. Míla Linc z Městské knihovny v Praze se zamýšlí nad tím, proč by se kreativní dílny měly stát součástí knihovny, jak by mohly vypadat a co by mohly nabízet. Petra Románková představuje zkušenosti s technickým vzděláváním na příkladu vsetínské knihovny a kolegyně z poboček břelavské knihovny popisují, jak moderní technologie využívají při knihovnických lekcích pro děti. Téma se prolíná i dalšími rubrikami. Přiblížíme Vám Internet věcí (*Inspirace, podněty, náměty*), příručku Coder Dojo v knihovnách (*Informace pro knihovny*), kreativní laboratoř Městské knihovny Tišnov (*Veřejné knihovny*) a v rozhovoru s Hanou Šandovou Vás pozveme na návštěvu do Poličky (*Proměny českého knihovnictví*).

V čísle najdete i řadu dalších zajímavých příspěvků. Knihovna Jiřího Mahena v Brně a Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově se s námi podělily o své aktivity, které jsou určeny pro lidi přicházející z Ukrajiny (*Inspirace, podněty, náměty*). Projekt Jižní Morava čte ocenil vítěze 6. ročníku (*Informace pro knihovny*) a v zámku ve Slavkově se konal Seminář knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje (*Konference, akce*). Školní knihovny a školní knihovníky v Ostravě začíná město významně podporovat (*Veřejné knihovny*). Rubrika *Zkušenosti ze zahraničních knihoven* Vás naláká na cesty a seznámí se zajímavostmi norského knihovnictví. Vaší pozornosti doporučujeme také *recenzi* či *fejton* Dory Kaprálové. Přejeme Vám příjemný čas strávený čtením a pohodové léto.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 36 (2022), číslo 2.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně.**

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Technické vzdělávání v Masarykově veřejné knihovně Vsetín,
autor fotografie: archiv MVK Vsetín.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová,
redaktorka a jazyková korektura.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je...

Knihovna je...

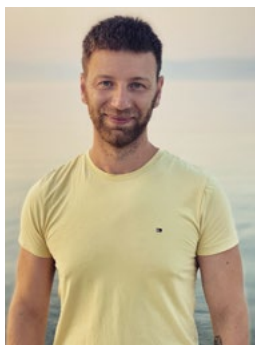
útočiště, místo setkávání, tlumených hovorů, dětského smíchu. Je to džungle. Je to klíč. Vůni knihovny na základce si vybavím doteď. Domů jsem z ní nosila spousty knih. Z doporučené četby i jen tak, podle obálky nebo anotace. A Čtyřlístek. Na výšce jsem se chodila do knihovny učit, procházet nebo lelkovat. Dnes vodím do knihovny své děti. Také ony objevují, přebírají jeden příběh za druhým a nemohou se rozhodnout. Ta pestrost a dostupnost titulů ze všemožných krajín a časů nyní fascinuje i je.

*Michaela Dermauw
provozní a ekonomická manažerka,
koordinátorka programu v Českém
centru Vídeň*

Knihovna je...

místo, které mám moc rád. Líbí se mi ta jedinečná atmosféra, vůně knih... cítím se tam mnohem lépe, než v obchodech s knihami, přitom vlastně ani nevím proč. Smutnější je, že v poslední době se tam příliš nevyskytují. Nemám na čtení tolik času, a díky provozování DatabazeKnih.cz občas knihy dostávám, a také si je kupuji. Tyto dva aspekty mou čtecí potřebu naplňují dostatečně. S knihovnami však velmi rád spolupracuji. Dle mých zkušeností tam pracují samí srdcaři, kteří knihy milují, mají přehled, a jsou to sympatičtí lidé. Věřím a doufám, že ani stále digitálnější prostředí, ve kterém žijeme, jejich existenci neohrozí.

*Daniel Fiala
zakladatel a provozovatel
webu DatabazeKnih.cz*

Knihovna je...

srdcem a plícemi kulturního života mnoha měst. Dnes už zdaleka nejen místo, kde si lidé půjčují knihy. Je to živý organismus, v němž se dějí nečekané věci jako Noc s Andersenem, Bookstart, Semínkovna... Jde ale taky o architekturu. Jsme totiž bez debat velmoc krásných knihoven. Knihovna je ale především útočiště. Před vším rychlým a povrchním, hlučným a nervním. Je to místo kde člověk může najít mezi knihami přátele na celý život. Průvodce a učitele, rádce. Když svět selhává, je tady vždycky knihovna.

*Markéta Pilátová
spisovatelka, hispanistka
a novinářka*

I dovednost je znalost

Miloslav Linc

miloslav.linc@mlp.cz

Začnu od konce: Máme v Městské knihovně v Praze aktuálně tři kreativní centra – řemeslnou dílnu DOK16, technologicko-kreativní zónu Suterén a šicí dílnu Atelier. Tyto dílny jsou jednak přístupné veřejnosti pro vlastní tvorbu „jen tak“, jednak jsou místem různých workshopů. Úspěšně fungují, máme z nich radost. Jenže tohle konstatování, popis akcí nebo vybavení, nic z toho ale není to opravdu zásadní.

Proč? Předpokládám totiž, že při čtení tohoto článku se ocitáme ve třech alternativních realitách. V první je čtenářem ten, kdo si tenhle článek zařadí do škatulky „zajímavost“ a zítra nahradí jinou zajímavostí. Vás se pokusím alespoň pobavit. V té druhé jej čte někdo, kdo už v knihovně nějakou dílnu má a chce se přesvědčit, že to udělal lépe než my. Vám naservíruju naše fucky. A v té třetí to bude číst někdo, kdo by si dílnu v knihovně teprve chtěl zařídit.

Právě proto se víc bude hodit mapa naší cesty k cíli, než popis cíle samotného. Zásadní otázka, kterou jsme si totiž na začátku položili, totiž nezněla „jak na to“, ale „proč“. Ono „proč“ je otázka, kterou bychom si měli klást pokaždé, když přemýšlíme nad nějakou inovací, nebo vlastně nad čímkoliv. Otázka „proč“ vede ještě k obecnější otázce: „Jaký je smysl knihovny?“ Bez odpovědi na tyhle otázky bych se o dílnách v knihovně bál nejspíš i jen přemýšlet. Protože vytvořit fablab v knihovně jen proto, že to je cool, je cesta, po které kráčet nedoporučuji.

Takže: proč?

Myslím, že kdybych udělal anketu mezi knihovníky a zeptal se jich, co je smyslem knihovny, dostal bych strašně moc různých odpovědí. Trošku se bojím, že převládající odpovědí by bylo „aby půjčovala knížky“. Pokud si odpovídáte

podobně, tak možná ani nad žádnou dílnou nepřemýšlejte.

Jednak by dílna nezapadla do konceptu „vaší“ knihovny, jednak hrozí, že potenciál, který dílna nabízí, byste zdaleka nevyužili naplno a pak by vám bylo líto zbytečně vynaložených peněz. Je to totiž jedna ze zkušeností, které máme: pokud si sami nedokážeme obhájit, proč to či ono máme, pokud nejsme vnitřně ztotožnění s tím, že

to má smysl, pak se jakákoliv taková věc stává zbytečně drahou hračkou.

U nás jsme si na tuhle otázku smyslu knihovny odpověděli celkem snadno. Shrnout by se ta odpověď dala do několika odrážek:

- 1) Knihovna má rozvíjet kreativitu uživatelů. Pomáhat tvořit, rozvíjet se, učit se nové věci, a tím lidi obohacovat. Kde jinde než v kreativních centrech se na tuhle linku můžeme tak dobře soustředit?
- 2) I dovednost je znalost. To, že donedávna většina znalostí byla ukrytá v knihách, je jedna věc, ale učit se lze různými dalšími způsoby. Tím, že uříznu kus prkna, se obohatím o něco víc než jen o dřevěný špalíček. Učím se chápat instrukce a tedy psaný text, učím se instrukce předávat, učím se trpělivosti, pečlivosti, první pomoci atd.

- 3) Knihovna podporuje udržitelnost. Umět si věci opravit, dávat věcem druhý život, omezovat odpad a celkově myslet víc zeleně, to je cenná dovednost.
- 4) Knihovna podporuje sdílení a komunity. Největším pokladem knihovny totiž není dílna, ale lidé v ní – lidé, kteří se vzájemně učí, vzájemně si pomáhají a radí si. Najednou nepotřebujete profesionálního truhláře, klempíře, kováře, brašnáře atd., stačí vám profesionální knihovník, který tyhle lidi propojí.
- 5) Knihovna pomáhá. Pomáhá tam, kde si někdo nemůže dovolit vybavit si vlastní dílnu, protože nemá prostředky nebo prostor.

Nebojím se přiznat, že ani v jednom z těchto bodů nezaznělo slovo kniha, a zároveň vím, že tohle všechno jsou funkce knihovny, o kterých nikdo z nás nepochybuje, dokonce ani ten, kdo si myslí, že smysl knihovny je „půjčovat knihy“.

Cesty k výsledkům totiž mohou být různé. Kniha jako taková je jen prostředek k něčemu dalšímu. Stejně tak jakákoliv kreativní dílna. Ale zkusím to ještě vzít z druhé strany.

Když budu dětem číst pohádku o krtečkovi, jak si ušil kalhoty, tak mi nejde jen o to, aby děti odešly se znalostí, že si krtek ušil kalhoty. Konkrétně tahle tolik oblíbená pohádka v nich má vzbudit nejenom touhu po dobrých příbězích a tím rozvíjet čtenářskou gramotnost, ale zároveň ukázat, jak vznikají kalhoty a obecněji, jak fungují věci. Třeba v tom prvním plánu odpoví na otázky, co je to len, jak funguje stav, že je potřeba mít stříh. K tomu samému může ale dojít i v dílně, kde si kalhoty ušije samo, pozná materiál, ruční práci, šikovné lidi a nakonec odchází s kalhotami a větou „A vidíš, teď jsi jak krteček“ – a pohádku si přečte večer před spaním s rodiči, protože všichni víme, že větší efekt má čtení doma a ne v knihovně.

Odkud brát a nekrást

První radu tedy máme. Vědět „proč“. Teprve teď přichází na řadu otázka „jak“. Dobře pro nás

knihovníky, kteří umíme pracovat s informacemi, je, že nezačínáme na zelené louce. Existuje už docela dost knihoven, kde v nějaké podobě kreativní centra jsou. Stačí se inspirovat.

Přesto si dovolím i do téhle jednoduché rovnice vhodit pár neznámých, nad kterými se hodí zapřemýšlet. Ta otázka „jak“ totiž není o vybavení dílny, ale o přístupu dílny. Nakoupit pár vrtaček a strojů není nic těžkého. Stačí „JEN“ sehnat pár tisíc. Rozhodnout se, jestli chci vrtačku, 3D tiskárnu nebo CNC frézu – prostě to naklikám na e-shopu, strčím do košíku a počkám, až mi to přivezou.

Jenže když nemám odpověď na otázku „jak“, hrozí, že mi ty stroje budou v dílně stát, bude se na ně prášit a budou vlastně k ničemu. Nejde o to, jak dílnu vybavíme, ale jak s vybavením budeme pracovat. Právě tady se nabízí možnost se inspirovat jinde. Můžeme se jít podívat do PrusaLabu a závidět řadu 3D tiskáren. Mimochodem, je to tam fakt super, ale moc nám to nepomůže. Když jsme tam byli na exkurzi, neptali jsme se na vybavení, ale jakým způsobem to vybavení nabízí lidem. Jaký mají přístup, jak u nich funguje sdílení, jak dělají workshopy a proč dělají workshopy.

Když jsem se byl podívat v knihovnách ve Finsku, neodvezl jsem si seznam strojů, které na místě mají, ale seznam myšlenek, které jejich služby provází. „*Naše dílna má rozvíjet kreativitu, demokracii a lásku,*“ řekli mi a doteď je to jeden z nejpřílehavějších popisů toho, co dílny mají dělat. Povídali jsme si s kolegy z Finska dlouho – o tom, co dělají, jak to dělají a proč to dělají. Pokud bych to měl shrnout jedním slovem, to slovo by bylo „důvěra“.

Rozhodli se, že lidem budou věřit. A nejenom v tom ohledu, že jim lidé nic neukradnou a neponičí, ale i v tom, že lidé mají schopnosti zvládnout i složité stroje. „*Rozhodně neděláme nic za uživatele. Jasně, my bychom to měli během pěti minut, zatímco když je to učíme, zabere to třeba hodinu, ale my tu nejsme od toho, abychom vyráběli věci, ale od toho, abychom*

naučili uživatele, jak tvořit.“ Pak si finská kolegyně povzddechla a byl to jeden z mála náznaků, že všechno není ideální – ostatně původem byla z Maďarska, takže ta středoevropská skepse z ní nevyrchala úplně. „Někdy to znamená, že se ke strojům nechovají hezky, protože to s nimi neumí a máme je často v opravě, ale je to cena, která za to stojí.“ I se skeptičtější lidem dá věřit. Srovnal jsem si to s českými knihovnami, kde je i obyčejná kopírka ideálně za pultem, aby na ni nikdo nesáhl – a pocho-pil jsem. O něco později jsem své zkušenosti předával českým kolegům. Jejich reakce? „To by u nás nešlo! Lidem se věřit nedá!“

A víte co? Už nějakou dobu to praktikujeme v našich dílnách a zatím jsme nenarazili. A zjistili jsme mnohem zajímavější věc – když my věříme lidem, oni začínají věřit nám. Začínají si věřit navzájem. Kdyby tohle dokázala každá knihovna v republice, a že jich máme, za pár let bychom nemuseli říkat: „Nojo, severské země, tam jsou jiní lidé.“

Jako kdyby teď měli osm rukou a tři hlavy...

Umět to lépe

Jednou jsem takhle kolegům v DOK16 pomáhal a přišla tam maminka s dětmi. A zatímco kluci vyráběli z odřezků autíčko, lopotili se s pilkou a vrtačkou, maminka si povídala se mnou. „My normálně žijeme půl roku tady a půl roku v Americe,“ říkala. „Tam je taky knihovna, má skvěle vybavenou dílnu, samé drahé stroje. Ale není tam knihovnický, který by poradil, tak tam nikdo nechodí. Vy jste na tom mnohem líp!“

Potvrdila mi tak jednu věc, kterou jsme si dali na začátku jako nutnou podmínku: mít „člověka“. Už několikrát jsme v knihovně připravili projekt, který mohl být skvělý, ale nedostal se ke správným lidem a neměl svého zapáleného garanta. Dílna by takhle byla dost drahý špás. Takže jsme lidi nepodcenili a to se nám vyplatilo. Schválně jsme navíc vzali člověka mimo knihovnu. Částečně to bylo i proto, abychom do dílny, která je trochu jiný prostor

než klasická studovna, vnesli i trochu svěžího neknihovnického pohledu. A to se nám vyplatilo ještě víc.

Jenže člověkem to nekončí. Pokud chceme, aby náš dílenský mistr odváděl dobrou práci, očekávejte i to, že budete muset změnit hodně dalšího. Založením dílny to začíná. Pak zjistíte, že potřebujete ještě tohle a tohle a tohle... Sdílená dílna holt funguje jinak, než půjčování knížek. Na druhou stranu, když otevřete stavidla, třeba ta životodárná voda zalije celou vaši knihovnu, která se nemění ne proto, že byste nechtěli, ale protože to je v seznamu hořících úkolů s deadline „včera bylo pozdě“ někde hluboko dole. Takže my teď třeba měníme pár dalších věcí a hle, sice to dře, ale má to smysl. Nejenom pro dílny, ale ve výsledku pro celou knihovnu.

Takže když to celé shrnu – zadarmo to neuděláte, snadno taky ne, ale pokud víte proč a máte pocit, že dílny, fablabby, makerspace a další kreativní prostory mají smysl, jste na dobré cestě vašim uživatelům nabídnout maximum. Rozvíjet je, obohatit je, udělat svět kolem sebe zase o něco málo lepší. To ostatní už přijde samo – koupit soustruh není o tolik náročnější, než koupit knihu.

Možná jste zklamaní, že jste se nedozvěděli, co v dílnách máme, jaké workshopy pořádáme a kolik nás to stojí. Ale proč tím plýtvat písmenky? Když budete mít peníze nebo sponzory, vybavíte si dílnu snadno. Pokud ani jedno neseženete, tak seznam drahých strojů vám nepomůže. Ale sdílenou dílnu můžete vlastně založit i jen tak. Mít tam ze začátku ruční nářadí, které posbíráte jako dary. Na vrtačky takhle pozor, je potřeba vyřešit bezpečnost práce, revize a požární předpisy – ale to není konečná, jen rozcestí. A každá cesta nakonec vede do Říma – nebo do knihovny. Pokud víte „proč“, „jak“ už vždycky vymyslíte. A pokud ne, nechte přemýšlet lidi, uživatele, sousedy, dobrovolníky a oni na to „jak“ přijdou společně s vámi.

Víte, i v Česku se dá lidem dost dobře věřit!

Roboti, 3D tisk a virtuální realita – zkušenosti ze vsetínské knihovny

Petra Románková
promankova@mvk.cz

„Robotologická cesta“ naší knihovny začala v roce 2019 vznikem klubu CoderDojo a nákupem třídní sady ozobotů Evo a 3D tiskárny Prusa. Nabídnout našim uživatelům možnost pracovat v knihovně s nejnovějšími technologiemi bez větších vstupních nákladů na jejich straně dávalo velký smysl. Chtěli jsme také najít společnou řeč s našimi dětskými uživateli, kteří nám denně ukazovali, že do knihovny rádi přijdou. Na počítač. Zahrát si Minecraft, Fortnite nebo tanky. Co kdyby ale měli možnost naučit se využívat technologie smysluplně? Ukázat rodičům, že počítače a technologie nejsou dábelské nástroje, u kterých děti tloustnou a hloupnou, ale naopak mohou děti zábavným a smysluplným způsobem rozvíjet?

Roboti

Po návštěvě Půdy v Poličce jsme měli jasno – roboti by nám v tomto záměru mohli hodně pomoci. A tak jsme začali nakupovat. Hlavně díky podpoře VISK 3 a iniciativě Meet and Code se nám během tří let podařilo nashromáždit slušný arzenál. Naším cílem je oslovit co nejširší spektrum uživatelů – od předškoláků až po pubertáky, případně i podobně nadšené dospělé či učitele, kteří s příchodem tzv. nové informatiky mohou stát před otázkou, jakým aktivitám se s dětmi věnovat nebo kterou technologií pořídit. Nabídka by proto měla být široká, aby bylo stále co zkoumat, vymýšlet, kombinovat a objevovat. Nejmladší uživatelé mají možnost vyzkoušet si u nás práci s Bee-Boty, Blue-Boty, roztomilými pandami mTiny nebo již zmíněnými ozoboty, kteří ale díky své variabilitě a možnosti práce na různých platformách neurazí ani starší publikum. Starší návštěvníci mohou pracovat s o něco pokročilejšími micro:bity – ať už samostatně nebo s některou z rozšiřujících sad, mluvícími hlavami Ohbot, tančícími Ottíky (Otto DIY) nebo některým z mBotů – robotických autíček, která svou konstrukcí připomínají legendární stavebnici Merkur a je možné je představovat různými způsoby. Do nabídky těchto aktivit zařazujeme také programování v grafickém programovacím jazyce Scratch – z možnosti

vytvořit si vlastní počítačovou hru jsou děti nadšené, dobrý ohlas především u mladších dětí mají také tzv. „unplugged“ lekce – programování bez počítače. Děti při nich řeší různé úkoly, hrají si na roboty a programují samy sebe navzájem nebo vytvářejí návody pro ostatní. Tím se učí nejen logickému myšlení a základům algoritmizace, ale také pracovat s chybou, analyzovat problém, rozdělit si ho na dílčí kroky nebo hledat neefektivnější řešení. Učitelům pak v rámci DVPP nabízíme akreditovaný kurz, kde si mohou s podporou lektora práci s technologiemi sami vyzkoušet, případně získat zdroje a nápady k vlastním aktivitám s dětmi ve škole.

Na začátku naší cesty jsme se sami učili, hodně zkoušeli, testovali a nabírali sebevědomí. I proto jsme všechny novinky představovali nejprve v uzavřených skupinách – především s dětmi v klubu CoderDojo a školní družinou jedné místní základní školy, která začala pravidelně chodit na lekce s ozoboty. Ověřili jsme si, na co děti dobře reagují, které aktivity je baví a které naopak moc ne. Pandemické roky daly našim aktivitám trochu jiný směr a nabídly nové možnosti – vyzkoušeli jsme si tak práci v online prostředí, a protože jsme se robotů nechtěli úplně vzdát, také jejich programování na dálku. Rok 2021 byl rok, kdy se naše nabídka robotů rozrostla nejvíce a zároveň

Klub CoderDojo v Masarykově veřejné knihovně Vsetín

s uvolněním epidemických opatření a postupným návratem návštěvníků do knihovny nám začala připadat škoda nechávat roboty většinu času zamčené ve skříní a vytahovat je pouze na schůzky CoderDojo nebo lekce pro školy a družiny. Začali jsme tedy pořádat Roboherny – pravidelná páteční odpoledne jednou za 4 týdny. Chtěli jsme si ověřit zájem veřejnosti o tento druh aktivit a také dát dětem možnost ukázat rodičům, co viděli v knihovně se školou, „když tam byli na roboty“. K naší velké radosti se ukázalo, že roboti baví nejen nás, ale také naše uživatele.

Jako další krok se tedy přirozeně nabízelo prezenční půjčování. Umožnit uživatelům pracovat s technologiemi tehdy, kdy mají čas oni – ne kdy se to hodí nám, knihovníkům. Jednorázové organizované akce byly navíc velmi hektické. Během odpoledne se při Roboherně v knihovně vystřídá 50 – 80 účastníků, což je skvělé z hlediska statistik, ale z hlediska soustředěné práce a učení se čemukoli, už to tak ideální není. Prezenční

vypůjčky technologií nabízíme v hlavní budově v K klubu – oddělení, které se svou nabídkou zaměřuje především na starší děti a mládež - a mohou je využít všichni naši registrovaní uživatelé, kdykoli v provozní době knihovny. Knihovnické nabídne základní rychlé proškolení, s tím, že další zkoumání a práce s robotem už je na uživateli samotném. Tento krok samozřejmě zahrnoval proškolení dalších zaměstnanců tak, aby byli schopni službu dále nabízet. Začali jsme tedy těmi nejjednoduššími roboty, které by měly bez problémů zvládnout děti předškolního věku a tedy i míra úsilí pracovníků, vložená do ovládnutí jejich funkcí, byla minimální. Aktuálně nabízíme v režimu prezenčních vypůjček Bee-Boty, Blue-Boty, pandy mTiny, sadu ozobotů Evo a hru Scottie Go!. Služba má u našich uživatelů velmi dobrý ohlas a výrazně oživila provoz celého oddělení.

3D tisk

Současně s roboty jsme se začali ořukávat také se světem 3D tisku. Postupně se u nás zabydly

hned dvě 3D tiskárny – Prusa i3 MK3S+ a Prusa Mini, které jsou k dispozici jak pro tiskové zakázky našich uživatelů, tak pro naši potřebu. Rádi využíváme možnosti tisknout drobné ceny (hlavně) pro děti, háčky, stojánky, držáčky, krytky, chybějící komponenty z deskových her, nejrůznější doplňky k robotům a aktivitám s nimi, během pandemie jsme se snažili pomáhat tiskem štítů pro místní nemocnici. V loňském roce jsme přikoupili navíc 3D pera, která využíváme na akcích pro děti k prvnímu seznámení s 3D tiskem.

Současné aktivity okolo 3D tisku probíhají jak organizovaně (od kurzů základů 3D tisku po pečení perníčků z vlastnoručně navržených a vytištěných vykrajovátek), tak v rámci běžně poskytovaných služeb. Uživatelé mají možnost nechat si vytisknout přinesený model, za který zaplatí částku v řádu desetikorun, podle délky spotřebovaného filamentu. 3D tisk je oblíbený především u dětí, které kromě možnosti vytisknout si za pár korun téměř cokoli, fascinuje také samotný proces tisku, ale je využíván také modeláři nebo hráči wargamingových a RPG stolních her.

Virtuální realita

Samostatnou kategorii tvoří virtuální realita – konkrétně 2 headsety Oculus Quest 2, které máme u nás necelý rok. Aktivity, které lze ve virtuální realitě momentálně provozovat, nejsou primárně naučného charakteru a pokud ano, jsou v angličtině, což v knihovně našeho typu představuje významnou bariéru. I přesto jsme se rozhodli headsety do knihovny pořídit – s cílem nabídnout našim uživatelům přístup k technologiím a novým zážitkům, které zatím stále nejsou pro většinu z nich běžně dostupné.

Virtuální realitu jsme začali nabízet nejprve na různých akcích pro veřejnost a školním skupinám. Tato praxe se nám však příliš neosvědčila. Tento formát je vhodný pro rychlou ukázkou a „wow efekt“ (knihovna je boží, mají tam virtuální realitu!), ale v těch pěti

minutách, které jsou každému přiděleny, protože nás tlačí čas, kapacita baterie a fronta dalších nedočkavců, se člověk nestačí ani pořádně rozhlédnout, natož se naučit v prostředí pořádně pohybovat nebo si něco více vyzkoušet. Mnoho návštěvníků na takových hromadných akcích odrazuje také hygienické hledisko. Headsety se vystřídají na hlavách řady účastníků a otírání headsetu vlhčeným ubrouskem má, obzvláště u pěnové části, která je v přímém kontaktu s obličejem, spíše psychologický efekt. Když jsme přemýšleli, kam službu dále posunout, zamítli jsme po těchto zkušenostech organizovaná odpoledne s virtuální realitou a rozhodli se i tyto headsety zahrnout do nabídky prezenčních výpůjček.

Prezenční výpůjčky virtuální reality probíhají v podobném režimu jako u robotů – tedy kdykoli během provozní doby knihovny. Základní dobu používání jsme stanovili na 30 minut s možností jejího prodloužení. Pro samostatnou práci s headsetem respektujeme věkovou hranici stanovenou výrobcem, tj. 13 let, mladší návštěvníci mohou virtuální realitu používat pouze v doprovodu dospělé osoby. Uživatelé mohou vyzkoušet aplikace jako Mission ISS, Ocean Rift, National Geographic, Jurassic World, SongBeater a další.

Plány do budoucna

V letošním roce plánujeme rozšířit nabídku prezenčního půjčování robotů i do dětských knihoven v sídlištních pobočkách, v hlavní budově bychom se pak rádi posunuli zase o kousek dál a nabídli pokročilejším uživatelům také práci s micro:bity a mBoty a postupem času zkusili půjčovat roboty formou vzdělávacích sad také v absenčním režimu. Také 3D tisk má u nás ještě potenciál pro rozvoj, především v oblasti organizovaných aktivit či větším propojení s robotickými projekty. Ohlasy uživatelů na nabídku nových technologií jsou velmi příznivé a my máme radost, že naše knihovna může přispívat k rozvoji klíčových dovedností pro 21. století a vzdělanosti obyvatel našeho města.

Moderní technologie na pobočkách Městské knihovny Břeclav

Soňa Piškulová, Vladimíra Kurialová, Dominika Zugarová
postorna@knihovna-bv.cz

Městská knihovna Břeclav za podpory MAP v ORP Břeclav od podzimu 2021 nabízí aktivity pro základní školy i veřejnost zaměřené na propagaci a využití moderních technologií, sloužících ke zvýšení zájmu dětí a žáků ZŠ o přírodní vědy, fyziku a polytechniku. Důraz je kladen na využití moderních technologií a robotiky. Jinými slovy, máme k dispozici a můžeme používat např.: blue boty, ozoboty, virtuální realitu, 3D tiskárny.

Když knihovna touto technologií disponovala a školy začaly chodit na seznamovací lekce na hlavní budovu, přemýšlely jsme, jak zapojit roboty a VR do našich programů pro školy na pobočkách tak, abychom oživily a zatraktivnily kulturně vzdělávací programy nejen pro první stupeň ZŠ a ŠD, ale i pro širokou veřejnost. V první řadě jsme se ale musely přesvědčit o tom, že to samy zvládneme a dokážeme vysvětlit jiným uživatelům. Což se zdařilo. Další příčkou pomyslného žebříku bylo vymyslet způsob využití a začlenění moderních technologií do stávajících programů tak, aby děti zaujaly a zároveň zabavily celou třídu. Vše jsme zvládly a samotné nás překvapilo, jak se programy líbí nejen dětem, ale i vyučujícím. Tímto aktivně pomáháme školám s plněním RVP a ŠVP. Moderní technologie dětem umožňují získat a prohloubit digitální gramotnost, propojit základy programování s knihou a příběhem.

Začaly jsme s **Blue boty**, což jsou interaktivní a kreativní roboti, kteří rozvíjí

logické myšlení, prostorovou orientaci, představivost, plánování a základní matematické dovednosti dětí všech věkových kategorií. **Ozoboti** jsou podle čtenářů zábavní a roztomilí pidi roboti. Oproti Blue botům jsou určeni až pro děti školního věku. Sledují vodící čáry s příkazovými ozokódy a podle nich se pohybují. Takže podle nakreslených příkazů jezdí pomalu, zrychlují, točí se, počkají, skáčou, atd. **Virtuální realitu** jsme využili v programu *Výprava na Měsíc* z knihy Mary Pope Osbornové. Kdy jedna skupina dětí se ve vesmíru zkusila pohybovat, navštívila vesmírnou stanici, pozorovala vznik černé díry, zatímco druhá skupina pracovala s roboty.

VR podporuje mimo jiné i prostorové myšlení nebo tělesný pohyb.

Při tvorbě programů s roboty jsme daly průchod našim fantaziím. Klasickou Červenou Karkulku, kterou děti znají, jsme jim představily v nově zpracované knize *Poznáváme zvířata lesa s Červenou Karkulkou*. Zde jsme

Využití virtuální reality na pobočce Poštorná

Práce s blue boty a ozoboty na pobočce Poštorná

využily odborných znalostí, které jsou v knize zakomponované, jako jsou ptáci lesa, šelmy, noční zvířata, hmyz, hlodavci a savci. Do průhledné podložky jsme rozmístili dvojice obrázků (sova x vývržek, jelen x exkrement, sojka x peří). Děti měly za úkol s Blue botem najít správnou dvojici obrázků a trasu zaznamenat do mřížky univerzálního pracovního listu. Po zkušenosti s tímto programem každý další program vylepšujeme, předěláváme nebo upravujeme, podle toho, jaký kolektiv má přijít.

Další programy u nás realizované jsou např. *Lichožrouti*. U tohoto programu jsme využily znalost příběhu ze společného čtení ve třídě, čtení s porozuměním společně s Blue boty a použily jsme i ozoboty. Zde jsme rozvíjely vlastní kreativitu a fantazii. Žáci měli vytvořit *cestu Hyhlíka*, který se měl dostat na

vrakoviště. V příloze článku lze najít univerzální pracovní list a otázky s odpověďmi do průhledné podložky.

Dále jsme vytvořily programy: *Pozorujeme rostliny lesa a jeho okolí s Jeníčkem a Mařenkou*, *Učíme se o zahradě se Šípkovou Růženkou*, *Myslivost*, *Medvídek Pú*, *Doprava*, *Ptačí stezka*.

Vzhledem k tomu, že jsme tři pracovnice na tři pobočky, jsou programy rozvržené tak, aby práci s třídou zvládla jedna pracovnice. Při využití VR nás musí být víc, právě kvůli obsluze brýlí.

Díky tomu, že se nám podařilo propojit knihy a moderní technologie, jsme přispěly k propojení klíčových kompetencí (např. řešení problémů, učení, komunikace atd.).

Děti, které absolvovaly tyto programy, přivedly do knihovny své kamarády, rodiče, prarodiče a ukazují jim, co už umí. Zároveň si to mohou, jejich nejbližší, vyzkoušet v době půjčování.

Bude vás zajímat, že...

... celostátním vítězem soutěže Čtenář roku SKIP se stala paní Jana Fuhrmanová, která je více jak 55 let čtenářkou Městské knihovny v Šumperku. V loňském roce si včetně prologací zapůjčila 3309 knih, časopisů a dalších dokumentů. Bez periodik, prezenčních výpůjček a prologací se jedná o úctyhodných 943 dokumentů. Hlavním kritériem hodnocení byl celkový počet vypůjčených e-knih za rok 2021, další kritéria si stanovovaly konkrétní knihovny. Cílem soutěže je posilovat společenský význam a prestiž četby a oceňovat ty, kteří služeb knihovny nejvíce využívají...

Aktivity Knihovny Jiřího Mahena v Brně pro lidi přicházející z Ukrajiny v důsledku válečného konfliktu

Olga Čejková
projekty@kjm.cz

Knihovna Jiřího Mahena v Brně se dlouhodobě zabývá tématem integrace a zpřístupňování svých služeb cizincům. V roce 2021 realizovala ve spolupráci s interkulturními pracovníky brněnského magistrátu projekt Integrovaná aktivita v KJM,¹ který se zaměřoval na představení knihovny a rozšíření nabídky služeb pro obyvatele města s ukrajinským a vietnamským původem. Díky tomuto projektu jsme nabyli řadu zkušeností v oslovování obou cílových skupin i praxi spadající do oblasti interkulturního knihovnictví. Hlubší zkušenosti s ukrajinskou

k komunitou žijící v Brně jsme intenzivně využili v situacích souvisejících s přílivem válečných uprchlíků. Jak se ale ukázalo, situace, které jsme čelili, byla v mnohém velmi odlišná. Ukrajinci přicházející v důsledku válečného konfliktu neměli většinou dlouhodobější zkušenost se životem v Česku. Významným komplikujícím faktorem byla jazyková bariéra a odlišnost potřeb, které se zejména zpočátku týkaly především zajištění základních věcí po příjezdu – od ubytování, přes připojení k internetu, možnost nabití zařízení,

hygieny, jednání na úřadech atd. Na kulturně vzdělávací služby knihoven v takové situaci přirozeně nebylo příliš prostoru. Nicméně i my v knihovně jsme cítili silnou potřebu pomoci a nechtěli zůstat

lhostejní. V následujících řádcích se chceme podělit se zkušenostmi, které nabýváme, jakými procesy prochází naše knihovna, co aktuálně nabízíme, a také kam chceme dále směřovat.

Knihovna se mění

Již zpočátku nám bylo jasné, že řešení jazykové bariéry bude primární, aby se mohla i naše knihovna otevřít nově příchozím.

Zároveň jsme vnímali roli knihovny jako místa, kde je možno snadno získat důležité informace o prvních krocích po příjezdu, pobytu, základních službách pro cizince i nabídky knihovnických služeb pro ukrajinsky mluvící. K tomuto účelu jsme proto vyčlenili část webu pro informace v ukrajinštině.² Dále jsme čtenářům přicházejícím z Ukrajiny v důsledku válečného konfliktu nabídli až do konce roku 2022 registraci zdarma. Příchozí u nás mohou trávit čas, mají volný přístup na internet, v knihovně mají k dispozici knihy z fondu nebo

Na festivalovém odpoledni brněnského spolku Vesna „Hrdinkám sláva!“ KJM realizovala workshop s knížkou *Oksany Bula Zubr si hledá hnízdo*

¹ Integrace cizinců [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2021 [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.kjm.cz/integrace-cizincu>

² <https://www.kjm.cz/ukrajina>

denní tisk, zdarma mohou tisknout a kopírovat dokumenty. Ukrajínští uživatelé se pravidelně účastní klubových aktivit Knihovny pro děti a mládež, využíván byl také elektrický klavír umístěný v Hudební knihovně.

Postupně rovněž doplňujeme ve spolupráci s nakladatelstvími a odborníky na literaturu do fondu ukrajinské tituly a jejich překlady, významně se rozšířil zejména výběr dětské literatury a beletrie pro mládež i dospělé v tomto jazyce.

Pracovali jsme také s předpokladem nutnosti řešit jazykovou bariéru na úrovni služeb. Ve spolupráci s profesionální překladatelkou jsme zpracovali komunikační karty³ s frázemi v ukrajinštině a češtině opatřené fonetickým přepisem, které slouží knihovnicím, které neovládají ukrajinštinu, jako základní dorozumívací prostředek. Aktualizovali jsme rovněž loňský leták o základních službách v ukrajinštině, který jsme zveřejnili v ukrajinské sekci webu a vytištěný roznesli do míst, kde jsou poskytovány služby ukrajinštině.

Otevřeli jsme také možnosti zaměstnávání ukrajinských příchozích v knihovně – v nedávné době náš tým posílila nová zakladačka, která do Brna přišla v důsledku války, prozatím u nás pracuje krátkodobě na dohodu. Je to však důležitý první krok.

Knihovna nabízí svůj program

Poté, co byla realizována nezbytná opatření uvnitř organizace, mohli jsme začít vytvářet nabídku konkrétních programů pro ukrajinsky mluvící. Knihovna pro děti a mládež a některé pobočky v městských částech (Husovice, Mozolky, Soběšice, Maloměřice) nabídly besedy pro školy, kde jsou do tříd začleněni ukrajínští žáci. Jsme také připraveni přijmout do kroužků a volnočasových aktivit ukrajinské děti a chystáme neformální setkávání české konverzace. A jelikož považujeme za důležitou také roli naší knihovny jako bezpečného místa pro odpočinek a relaxaci, připravili jsme ve spolupráci s Hudební knihovnou workshopy expresivních terapií – nejbližší

arteterapie vedená v angličtině se konala 14. 6. 2022. Přibudou také muzikoterapeutické a arteterapeutické workshopy v ukrajinštině. Po prázdninách chystáme druhý ročník Zahradní slavnosti, který nabídne možnost setkání pro všechny Brňany, ať už přišli ze Slovácka, Ukrajiny nebo jiného koutu země. Všechny aktivity jsou samozřejmě zdarma.

Knihovna hledá partnery a spolupracuje

Je jisté, že při řešení rozsáhlých dopadů krize na Ukrajině také na poskytovatele veřejných kulturně vzdělávacích služeb, mezi jejichž poskytovatele patří i knihovny, nemůžeme zůstat sami. Zpočátku byla pro nás velká výzva se rychle zorientovat a najít vhodné partnery ke spolupráci. Neboť jak náhle propukl válečný konflikt a také do Brna začali proudit první uprchlíci, objevila se zde i obrovská vlna pomoci, která se však velmi záhy stala nepřehlednou a místy i poměrně nekoordinovanou. V prvním kroku jsme komunikovali především se zřizovatelem, prostřednictvím kterého jsme nabídli ubytovací kapacitu v bytě pro hosty v budově jedné z našich poboček. Spojili jsme se s krajským dobrovolnickým centrem a pomohli vybavit dětské koutky v místním KACPU herními prvky. Dále jsme se propojili s Ukrajinskou iniciativou Jižní Moravy a spolkem Vesna a průběžně komunikujeme také s týmem interkulturních pracovníků MMB. Díky těmto partnerům se pro nás staly dosažitelnější služby profesionálních tlumočnicků a můžeme nabízet naše služby cílící na ukrajinské příchozí efektivněji, mimo jiné také na akcích těchto organizací, kam jsme příležitostně zváni.

Věříme, že naše knihovna bude i nadále místem, kam i ukrajínští obyvatelé města rádi přijdou trávit čas. Zároveň je naším dlouhodobým cílem nikoli vytvářet speciální programy pro obyvatele města nehovořící česky, ale nastavovat alespoň část našich aktivit tak, aby byla otevřená co nevíce a tvořila tak pro všechny přirozenou příležitost pro setkání.

3 komunikacni_karty_ukr_20220404.pdf (kjm.cz)

Novým sousedům z Ukrajiny je vyškovská knihovna otevřená

Zdeňka Adlerová

adlerova@kkdvyskov.cz

Kdo rychle dává, dvakrát dává – praví staré české přísloví. Pravda však je, že nás 30. března 2022 čekal bezmála čtyřnásobek. Hned v prvních dnech ruské agrese na Ukrajinu jsme našemu zřizovateli, Městu Vyškov, nabídli prostory k využití nejen k pořádání kurzů českého jazyka. Rádi nabídku přijali, ale vzhledem k tomu, že sami měli spoustu práce se zajištěním základních životních potřeb pro příchozí Ukrajince, pustili jsme se do organizace kurzů sami.

Ve chvíli, kdy jsme měli v týmu lektorky – dobrovolnice a také Ukrajinky, které již dlouhá léta žijí ve Vyškově, pozvali jsme zájemce o výuku češtiny do knihovny na „informační schůzku“. Odhadovali jsme, že jich přijde asi dvacet. Nakonec se jich sešlo více než 70 a to mnozí z nich zastupovali své

příbuzné. Nikoho jsme neodmítli! Získali jsme další lektory, zpracovali harmonogram časů a prostor a začali vyučovat v 11 kurzech pro 102 zájemců, včetně dětí.

Jejich počet se neustále mění, protože někteří si našli práci na směny, jiní za ní odcházejí mimo Vyškovsko, další teprve přijíždějí či se dokonce vrací domů. Sbíráme tak cenné organizační zkušenosti a přizpůsobujeme své plány do budoucna.

Na prázdninové měsíce připravujeme dva týdenní intenzivní kurzy českého jazyka, které opět zajistí dobrovolnice a účastníci je budou mít nadále zdarma. Od nového školního roku bychom rádi pokračovali v pravidelných kurzech s odborně vzdělanými lektory. Snad se nám podaří najít finanční zdroj pro jejich honoráře.

Oslava pravoslavných Velikonoc v Knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově

Vyškovské knihovnice i knihovníci si „vzali do péče“ dvě konkrétní ukrajinské rodiny, dvě maminky a celkem pět dětí od 3 do 16 let. Proto jsme se dověděli, že i přes velké psychické vypětí, smutek a stýskání po manželech a rodičích zanechaných na Ukrajině se připravují na oslavu pravoslavných Velikonoč. To nás přivedlo na myšlenku oslavit je společně s „našimi Ukrajinci“ z kurzů českého jazyka v knihovně. S napětím jsme očekávali, zda v neděli 24. dubna odpoledne přijdou.

Zaplněnému sálu se na začátek představil Dětský folklorní soubor *Klebetníček*. Dámské ukulele uskupení *BabyBanda* tentokrát do svého repertoáru zařadilo i dvě ukrajinské písně. Sálem zněl sborový zpěv, který se tu a tam zachvíval slzami. Po malém občerstvení tradičními českými velikonočními dobrotami, které připravily dobrovolnice, vystoupil

vokální sextet *Za5*¹. Všechny soubory vystoupily bez nároku na honorář. Mnozí hosté i po skončení oficiálního programu zůstali, seznamovali se, povídali si. Dobrá věc se podařila.

Knihovna je informační společnost, proto jsme nemohli pominout ani tuto naši roli. Na Facebooku jsme zřídili skupinu Čeština ve vyškovské knihovně / Чеська мова у Вишківській бібліотеці, ve které sdílíme vše, co by mohlo být nejen vyškovským Ukrajincům prospěšné.

Blíží se léto. Již dnes připravujeme prázdninový program pro všechny generace. Samozřejmě nezapomeneme ani na ukrajinské děti. Pozveme je do naší Letní školy paměti, aneb Kdo si hraje, nezlobí. Vždyť mnohé hry, hádanky, hlavolamy a kreativity nevyžadují znalost jazyka. Naopak, při zábavě se lze jazyk naučit.

¹<https://www.facebook.com/groups/282865797359249>

Michaela Fišarová: První školní výlet

Jitka Slezáková
slezakova@knir.cz

Pasování prvňáčků na čtenáře

Po minulém představení naší lekce pro MŠ jsou na řadě nejmladší školáci a program spojený s knížkou pro prvňáčka. Dětem ji představujeme a předáváme během slavnostního pasování prvňáčků na čtenáře knihovny, tradičně konaného v dětském oddělení během června v předem objednaných termínech, a to pro všechny rožnovské 1. třídy + vyjíždíme do okolních obecních knihoven. Pasování prvňáčků jako nadstandardní akce vyžaduje účast tří knihovnic, z nichž jedna je průvodkyní dětí a další dvě, v kostýmech, se starají o zábavu a hrají v rolích. Program mívá slavnostní charakter a ustálený scénář, do kterého vždy začleňujeme krátkou dramatizaci, jednoduché „přezkoušení“ dětí ze čtení, pasovací

ceremoniál včetně předání darů a nakonec vlastní výběr a vypůjčení knih.

Úvodní dramaturgie – příprava a rekvizity

Témata programu bývají volně inspirovaná pohádkovými příběhy nebo postavami. Ten aktuální využívá přímo děje z knížky pro prvňáčka a nevyžaduje žádné složité rekvizity. Vydáváme se s dětmi na výlet, takže bude stačit batůžek s věcmi na sbalení a vybavení do dětského pokojíku: my jsme měli pár plyšáků, pirátskou loď, ukulele (jakýkoli jiný hudební nástroj) a hlavně polštářky. Při hraní se držíme charakterů hlavních hrdinů-sourozenců, jinak spíš improvizujeme, takže uvedené dialogy jsou orientační. Jakub je pomalejší, přemýšlivý, trochu popleta (ten náš ráčkuje), Kristýnka je bystřejší, stále ho popohání a opravuje. Oblečení jsou jako dvojčata v pyžamech. Průvodkyně dětí/vypravěčka místy přepíná do role přísné, ale milující maminky.

Scénář

Průvodkyně přivítá děti a uvede je na místa. Seznámí také s projektem knížky pro prvňáčky, upozorní na výjimečnost (nikdo jiný tuto knihu nemá) a čte ukázkou z 1. kapitoly, představení sourozenců: „*Kristýnka a Jakub byla dvojčata ... občas trochu ztrácel.*“ Navazuje uvedením do děje: Ted' už jsou Jakub a Kristýna žáci 1. třídy. Na konci školního roku pojedou jejich třída na školní výlet, odměnou za to, že se celý rok pilně připravovali do školy a také se naučili číst. Následuje dramaturgie.

Čištění zubů

- (dvojčata sedí zády, hrají na mobilu, dění okolo nevnímají)
- maminka: *A co vy dva tady děláte? Cože, zase telefon? Honem ho uklidte, vyčistit zuby a do postýlek!*
- dvojčata (brblají): *Ale mami, mně se ještě nechce spát. Počkej, ještě to dohrajou...*
- maminka: *Bez řečí! Víte přeci, že zítra vstáváte na třídní výlet. Tak ať nezaspíte.*

- Kristýnka (hned začne s čištěním zubů)
- Jakub: *Já nemám kartáček*
- K (podává mu kartáček): *A co pastu?*
- J: *Nepotřebuju...*
- K: *Jen si ji vem, na. (směje se) Já, vždyť máš pyžamo naopak! Ty jsi ale popleta. Prvňák, a neumíš se obléknout. Pojd, pomůžu ti.*
- J: *Nech toho, Kristýno, já sám. Ty zase neumíš dávat takové perdy míčem jako já. (hodí po sestře polštář)*

Polštářová bitva

- K: *Ale jsem starší...*
- J: *O tři a půl minuty. To je toho.*
- K: *Tak si moc nedovoluj.*
- J: *Jenže jsi menší, úplný prcek.*
- K: *Já že jsem prcek? A co jsi potom ty? Popleta a nešika. (dostane zásah polštářem a začne fňukat)*
- J: *Co je? Nebul, taková rána to zas nebyla. Co tě bolí?*
- K: *Nic mně nebolí*
- J: *Tak co je?*
- K: *No, když my zítra jedeme na ten výlet...*

Obavy a chystání na cestu

- J: (nadšeně) *Hmm, už se těším ... Ale proč teda brečíš? ... Ty se bojíš?*
- K: (plačtivě) *Ještě nikdy jsem nebyla tak dlouho bez mamky a tatky.*
- J: *A já ti nestačím?*
- K: *Jenže ty budeš určitě v klučičí chatce, a já v holčičí.*
- J: *Budeš tam mít kamarádky. S kým budeš v chatce?*
- K: *S Luckou a Barčou.*
- J: *No vidíš, u Barči už jsi spala.*
- K: *Ale jenom jednu noc.*
- J: (přemýšlí) *Na, tak si vem plyšáka.*
- K: *To by se mi smálo.*
- J: *Nebo ukulele... na, zahraj něco. (Kristýnka jen tak brnká, Jakub se do toho začne balit: baterku, lahev na pití...)*
- K: *Co si balíš? Víš, že nesmíme mít mobil ani tablet.*

- J: *Já mám hlavně svůj nůž. Ještě si vezmu...* (rozhlíží se po pokojíčku)
- průvodkyně (k dětem): *Co myslíte, že by si měli sbalit s sebou?*
- J: *Já si ještě vezmu meč, až půjdeme na hrad, tak budu jako rytíř.* (zašermuje)
- K: *Na hrad? Já bych radši na zámek, nebo třeba...* (střídají se v nápadech, možná interakce s dětmi)

Lodičky

Dvojčata okomentují návrhy dětí, vyzdvihnou plavbu lodí a vzpomenu si, že budou vyrábět a pouštět lodičky z kůry, paní učitelka jim to slíbila. Těší se. Zazpívali jsme si i písničku Kocábka. Oba nahlas přemýšlejí o tom, jaká bude jejich lodička a jaké jí dají jméno. Kristýnka chce lodičku se svým jménem, Kuba se jí směje: „Hlavně, aby to nebyl Titanic.“ Tomu se smějí oba a začnou se strkat a dovádět. Maminka je přijde napomenout a před spaním čte všem pohádku, část kapitoly Lodičky: „*Po příchodu do tábora ... pojmenovala plavidlo Čerňásek.*“ Když dvojčata usnou, maminka si všimne jejich snů. To jsou lodičky podle ilustrací v knize (vytištěné na tvrdší papír ve tvaru obláčku), každá s vymyšleným víceslovným či nějak zapeklitým

názvem, např. Hvězda sedmi moří, Odvážný průzkumník, Její Veličenstvo Sofie. Jindy děti četly i delší texty, ale v době covidové stačilo takto. Dětem rozdáme obrázky-sny, mají přečíst a vysvětlit názvy lodiček. Kromě čtení tedy rozvíjíme i vyvozování, fantazii.

Pasování

Průvodkyně doporučí dočíst si příběh doma, aby se dětem přes prázdniny z hlavy neztratila písnička. S pomocí dvojčat vysvětluje a předvádí pasování, Kristýnka přečte pasovací slib, děti hromadně přísahají a individuálně předstupují a poklekají. Kuba pasuje, pak gratulace, předání knížky, čtenářského řádu, legitimace atd.

Plány

Tento rok chceme knížku pro prvňáčka zpracovat podobně. Abychom dětem neprozradili pointu, představíme pouze hlavní postavu, a to pomocí knihy, kterou určitě máte ve fondu (Leona Šťastná: Dubánci – příběhy jednoho roku). Inspirovala mě kapitola Září, takže budeme hrát zlostnou princeznu a děti zachrání hodného draka svými čtenářskými dovednostmi spolu s dubánkem.

Aktivity v makerspace – Internet věcí

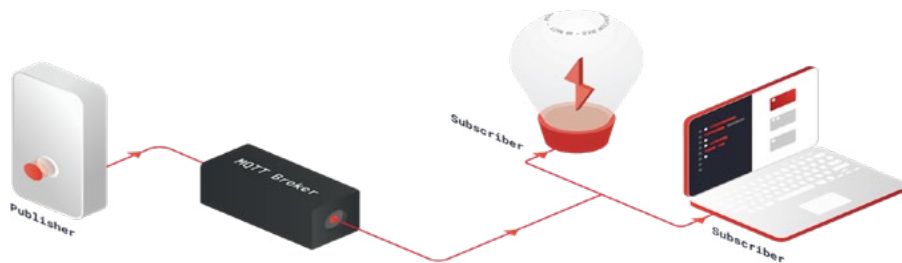
Michaela Mrázová
michaela.mrazova@msvk.cz

V druhé části našeho seriálu o konkrétních aktivitách v makerspace si představíme úžasný svět Internetu věcí. Toto téma je spíše pro ty, kteří již mají ve své knihovně zaběhnutou kreativní dílnu a rádi by se posunuli od výukových robotů k pokročilejším projektům.

Internet věcí

Co to vlastně je ten Internet věcí (anglicky *Internet of Things*, v textu budeme používat zkratku IoT)? Ve zkratce jej lze popsat jako fyzické věci

připojené k internetu, propojené s dalšími věcmi a daty s cílem z toho všeho získat něco užitečného. Představit si to můžeme jako sadu senzorů, tlačítek a zařízení, pomocí kterých sbíráme

nějaká data (např. o teplotě v místnosti) s tím, že na základě těchto dat a stanovených podmínek se pak spouští nějaké procesy. Zjednodušeně to může fungovat například tak, že pokud je v místnosti naměřena teplota nad stanovenou hranici, rozsvítí se upozornění a/nebo dojde k automatickému spuštění klimatizace.

V běžném životě využíváme (a často nevědomky) zařízení IoT v domácnosti, k zajištění bezpečnosti a zdraví (monitoring prostředí), ve výrobních závodech (k optimalizaci procesu) či k šetření zdrojů a přírody. Zařízení IoT nám mohou pomoci ke zrychlení a zefektivnění mnoha činností, dělat informovaně, a tedy lepší rozhodnutí, lépe plánovat svůj čas, zvládnout spoustu aktivit na dálku, aniž bychom museli složitě cestovat nebo zajišťovat jejich ovládání prostřednictvím jiné osoby.

Fungování IoT ve zkratce

Pro pochopení fungování IoT je nutné se seznámit s několika pojmy. Nejprve potřebujeme nějaké centrální zařízení, které všechny části systému spolu propojí a je připojené k internetu. Takovýmto *hubem* může být systém postavený na Raspberry Pi. Zařízení IoT využívají pro komunikaci mezi sebou *MQTT protokol*, který můžeme chápat jako „přenašeče informací“ postaveného na schématu publikuj-odebírej (respektive vysílej-přijímaj zprávy). Takováto zpráva se skládá z nějakého *topicu* (textový řetězec) a jeho *payloadu* (obsahu). Prvky *MQTT* systému komunikují se serverem, který se často nazývá brokerem. Je to vlastně pošťák, který doručuje zprávy z publikujících zařízení k těm, které se přihlásily k jejich odběru.

Programování probíhá ve vizuálním prostředí *NODE-RED*.

Hardwaro STEM IoT kit

Stavebnice *Hardwaro Tower* obsahuje tlačítka, senzory, displeje, ovladače a další volitelná zařízení. Každý modul se do sestavy připojuje bezdrátově a má nízkou spotřebou energie, takže vydrží třeba i rok, dva běžet jenom na alkalické tužkové baterie.

Hardwaro se, mimo svého hlavního byznysu s průmyslovými IoT zařízeními, věnuje i rozvoji aktivní STEM výuky. Je vytvořené velké množství vzdělávacích materiálů využívajících uvedenou stavebnici a jsou připraveny i celé hotové lekce s perfektními návody, které používají na výzkumu založený pedagogický rámec *REALISE-EXPERIMENT-APPLY-REFLECT*.¹

Na začátek tedy nemusíte nic sami vymyslet, ale jenom se držet poskytnutých informací a až časem začít lekce upravovat a chystat konkrétní projekty přímo pro vaši knihovnu.

Co chceme v každém případě vyzdvihnout, je ultimátní servis od CEO *Hardwaro* Alana Fabika, který před samotným workshopem poskytl několik konzultací, vzdáleně pomohl se samotným nastavením zařízení a bylo patrné, že mu záleží na tom, aby se akce povedla.

Online workshop Objevujeme svět IoT

Podmínkou grantu *Meet and Code*², ze kterého jsme získali finance na nákup vybavení, bylo, že akce musí proběhnout online. Pokud by

¹ <https://stem.hardwaro.com/v/cs/>

² <https://meet-and-code.org/cz/cs/>

náhodou došlo opět k situaci, že budou školy na distanční výuce nebo budovy knihoven uzavřené, vždýcky se hodí mít v zásobě i nějaké online akce a věříme, že takovouto distanční lekci (kterou lze ale realizovat i prezenčně) budeme využívat častěji.

Akce probíhala přes ZOOM a k prostředí NODE-RED se účastníci připojili ze svého počítače přes cloudové řešení HARDWARIO PLAYGROUND skrze odkaz pro každého účastníka. Na světelný RGB LED pásek byla namířena jedina z kamer přednášejícího tak, aby účastníci mohli sledovat svůj pokrok a to, jak se jim daří např. měnit barvu LED pásku na základě stanovených podmínek.

Akci jsme pojali opravdu jenom jako úvod do problematiky. Na začátek trochu teorie, co to je IoT a jak funguje. Osvětlili jsme si základní pojmy (protokol, payload, topic, broker...) a za pomoci obrázků a videí nastínili, co všechno stojí za tím, aby toto všechno fungovalo.

V druhé části jsme si společně vyzkoušeli prostředí Hardwario Playground (programovací prostředí NODE-RED, vytváření dashboardů, přehled měření apod.) a na sérii

připravených úkolů (např. pokud se teplota či koncentrace CO₂ v místnosti v MSVK zvýší nad stanovenou mez) si účastníci zkusili rozblíkat LED pásek umístěný v MSVK (bez ohledu na to, kde oni sami se v tu chvíli nacházeli). Nutno říct, že toto bývá nejoblíbenější částí programu a z účastníků jde cítit ta obrovská radost, když se vám to všechno povede rozblíkat. Pak už dostali prostor si všechno ozkoušet sami.

Ve třetí části jsme se pak s účastníky zamýšleli nad konkrétním využitím IoT, ať už v domácnosti nebo ve škole či zaměstnání. Zkusili jsme navrhnout např. využití zařízení IoT pro seniory (detekce pádů) nebo třeba místo chůvičky pro dítě.

Závěr

Na závěr bych chtěla říct, že to sice nebylo jednoduché vyzkoušet a připravit, ale vložené úsilí před workshopem se násobně vrátí na akci samotné, zejména díky nadšeným účastníkům. Takže se toho určitě nebojte! Příště se můžete těšit na ukázkou lekce k 3D tisku, opět i s připraveným pracovním listem.

Můžu doporučit výlet do Poličky – rozhovor s Hanou Šandovou

Michal Škop

michalskop@mzk.cz

Na úvod bych chtěl vyjádřit svůj obdiv k tomu, co všechno v Městské knihovně v Poličce děláte, nepochybně jste pro ostatní velkou inspirací. V září 2022 to budou již tři roky od otevření Centra technického vzdělávání Půda – můžete ve stručnosti popsat, jak jste začínali, s čím jste se museli potýkat a co vám naopak přinášelo největší radost?

Náročné jistě bylo, zejména pro pana ředitele Jana Jukla i s ohledem na dotažení celého projektu IROP. K projektu Půdy jsem se dostala ve chvíli, kdy už bylo skoro hotovo, ale zároveň ještě byl prostor a chuť do finální podoby, zejména co se vybavení týče zasáhnout a zpřístupnit tak technické vzdělávání širší veřejnosti, než bylo v původním návrhu projektu.

Díky tomu můžeme naše služby poskytovat nejen pokročilým uživatelům, ale také začátečníkům, učitelům, na které se valí nová informatika a laické veřejnosti. První půl rok byl hodně intenzivní, kdy jsme dávali dohromady počítače, tablety, roboty i infrastrukturu. Když už začalo být klidnější, přišel covid a s ním nové výzvy. Tisk zakladačů šikmých proužků a štětů. Otevírání a zavírání s ohledem na aktuálně platná pravidla. Také jsem vyrazila s podporou MAP Poličsko II do školek a škol v okolí, když oni nemohli k nám a poznávat tak region a školy v něm. Vyzkoušeli jsme on-line aktivity. Třeba fotbal s mBoty. Roboti jsou na Půdě připojení přes Bluetooth k notebooku, kam se přes vzdálenou plochu připojí student. Programuje tam robota tak, aby jej mohl ovládat. Hřiště s roboty snímá kamera připojená k on-line hovoru přes platformu Zoom/Google Meet. Po loňském úspěchu jsem minulý týden opakovala cvičení pro další studenty učitelství informatiky z Matematicko fyzikální fakulty UK v Praze. Ale jsem moc ráda, že on-line tentokrát byla volba a že se k nám začínají návštěvníci vracet a prohání roboty po Půdě osobně.

Někdy se obtížně vysvětluje, co je otevřená Půda, proč nemáme kroužky, co se děti přesně naučí. Těší mi, když vidím, jak ta otevřenost, vnitřní motivace dětí a individuální přístup k nim funguje. Jak se posouvají, i když to vypadá, že nic moc nedělají a jak své zkušenosti přirozeně předávají dál, svým kamarádům, které na Půdu přivedou.

Na Půdě nepůsobíte sama, máte další skvělé kolegy – jak se v knihovně v menším městě podařilo dát dohromady takový dream tým?

Lidé v knihovně jsou fajn, stejně tak podporující vedení, které vám a ve vás věří. Naše půdní sekce

čítá 1,25 člověko-úvazku a i to je to tak trochu na úkor knihovny. Vynikající vybavení by bez lidí nemělo smysl. Problémem je, nejen pro naši knihovnu, získat peníze na lidi – učitele v knihovně, mimo rozpočet obce, třeba z kraje. Já se věnuji ro-

botice, otevřeným půdám, kdy máme otevřeno pro veřejnost jako jiné oddělení knihovny. Programům pro školy, školky, školení učitelů, exkurzím a sdílení zkušeností. K tomu je potřeba dělat i údržbu, dobíjet roboty, udržovat software, připravovat a tvořit materiály. Starám se o zápůjčky robotů školám, které díky projektu VISK3 můžeme realizovat.

Kolega Tomáš Felt, chemik a nadšený maker přivedl na Půdu gymnaziální kroužek

Makers, který je zároveň otevřený veřejnosti, stará se o CO2 laser a CNC frézku. Marcela Feltlová dělá skvělé, badatelsky orientované programy zaměřené na biologii a přírodu pro školy, školky, ale i domácí školáky. Díky kolegyním knihovnicím se nám daří komunikovat, co se dá na půdě dělat. Laserem vyřezávané velikonoční dekorace přilákaly na Půdu nejednoho návštěvníka. Řežeme teď také stojánky na knížky nebo zarážky s písmeny do regálů pro knihovny v regionu.

Využíváte pomoc dobrovolníků? A pokud ano, tak jak ta spolupráce vypadá?

Jak s dobrovolníky, kde je brát, tady stále hledáme cesty. Během covidu zrovna tohle moc nešlo, když nepočítám skvělou komunitu tiskařů „Tiskne celé Svitavsko“, která kolem knihovny vznikla, a dobrovolníky, kteří nám pomáhali s kompletací, koordinací a distribucí ochranných štětů. Příležitostně „dobrovolníci“ mé dcery, které pomáhají s přípravou workshopů nebo materiálů. V knihovně i na Půdě nám teď pomáhá několik studentů, kteří to mají jako brigádu. Většinou jsou to studenti

místního gymnázia. Do roka, dvou, nám zmizí, odejdou na vysokou školu. Naděje vkládáme do dětí, které na Půdu začaly chodit v jedenácti, ve dvanácti letech a vrátily se i po covidu. Teď slaví patnáctiny a hledají brigádu. Bylo by fajn je podchytit a odchovat si tak posily.

Role knihoven ve společnosti prochází proměnou a Půda do toho skvěle zapadá. Podílejte se na rozvoji neformálního vzdělávání, spolupracujete se školami, rozvíjíte kreativitu, týmovou spolupráci, řešení problémů a další klíčové kompetence pro 21. století. Opravdu se mi líbí, že se nevěnujete jen nějaké úzké skupině uživatelů – soustavně podporujete děti a jejich učitele, knihovníky i nadšence z řad veřejnosti. Zároveň je propojujete a tím přispíváte k vytváření nových komunit. Která z těchto skupin je u vás nejaktivnější, případně o co je největší zájem?

Knihovny od nepaměti fungovaly jako místní centrum vzdělanosti a jejich hustá síť má obrovský potenciál se s formálním vzdělávacím skvěle doplňovat. Je dostupná a otevřená všem. Přesto stále jsou nejaktivnější skupinou na Půdě děti z místních základek a nižšího gymnázia. Přijdou po škole, zkusí různé roboty, tvoří na 3D tiskárně, přivedou kamarády. Mám radost, že k nám začali chodit i vychovatelé s dětmi ze Střediska výchovné péče nebo z úterků, které máme ve spolupráci s Rodinným centrem PodAné Srdce, vyhrazené pro rodiny s dětmi s poruchou autistického spektra. O nedělich se často Půda stává cílem rodinného nedělního výletu.

Myslíte si, že Váš příklad mohou následovat kolegové z jiných knihoven, máte pro ně nějaké rady nebo tipy?

Jsem ráda, že si mě Půda našla a já ji. Ale nemyslím si, že by přesně taková Půda měla být v každé knihovně nebo, že by bez takhle prima

zázemí robotika v knihovnách dělat nešla. Mám radost, že si roboti své místo v knihovnách našli, a líbí se mi, že každá knihovna k tomu přistupuje trošku jinak. Ideální je, když si to nastaví tak, aby to fungovalo s ohledem na vlastní personální a prostorové podmínky konkrétní knihovny. Líbí se mi i pestrost nabídky příležitostí knihoven, která odráží zájem a nadšení knihovnic a knihovníků. Netřeba to na sílu tlačit do robotů, stačí vědět, kteří sousedi se jim věnují a u nás se dál věnovat tomu, co naplňuje nás.

Začít se potom dá třeba s jedním Ozobotem v šuplíku, kterého budeme půjčovat dětem, které se s ním budou učit a objevovat víceméně samostatně. My budeme přihlížet, učit se s nimi a hledat cesty, jak tento jejich zájem a tuto novou komunitu v naší knihovně podpořit dalším robotem nebo třeba 3D tiskárnou, prostorem pro vrstevnický programovací kroužek atd.

Můžete doporučit čtenářům rodičům nějaké zdroje či knihy, které by jim pomohly zájem o programování a robotiku rozvíjet třeba i doma? Na první pohled to může působit komplikovaně, tak proč se toho nebát?

Můžu doporučit výlet do Poličky, k nám do knihovny, na Půdu. Přijít si pohrát a vyzkoušet si to. Půdní roboti a má soukromá sbírka různých robotů, stavebnic a deskových her představuje už docela slušný přehled toho, co je na trhu k dispozici a zaujalo nás to. Fungujeme tak i jako poradna pro rodiče, když chtějí pořídít nějakou chytrou hračku svým dětem. Z knížek je moc hezká trilogie Hello Ruby od Lindy Liukas. Inspirace z Půdy, postupně doplňujeme zde <http://puda.knihovna.polic-ka.org/o-nasich-robotech/> nebo můj starší web věnovaný různým robotům <http://robotika.sandofky.cz/>.

V rámci projektu iMyšlení vznikly učebnice, které jsou dostupné na webu <https://imysleni.cz/>.

Najdete tam i dva otevřené on-line kurzy (zdarma) jeden je zaměřený na robotiku a jeden na informatické myšlení. Stačí si kurzy proklikat a získáte slušný přehled s tipy, kde se dá začít s roboty i bez nich.

Začít se dá i bez robotů, např. na stránkách

- Hodina kódu, <https://code.org/>,
- Bobřík informatiky, <https://www.ibobr.cz/>,
- Umíme informatiku, <https://www.umimeinformatiku.cz/> (pro plný přístup bez omezení placené), kde najdeme úlohy k řešení.

Začít programovat se dá v on-line nástroji Scratch (<https://scratch.mit.edu/>), ke kterému jsou různé tutoriály přímo na stránce a děti zde snadno naprogramují vlastní hru nebo příběh.

Mnozí učitelé a nadšenci sdílí své materiály, např.

- Ondřej Merta, <https://ondranauci.cz/>
- Bastlírna HW Kitchen <https://bastlirna.hwkitchen.cz/>
- Inspirace do výuky Centrum Robotiky, Plzeň <https://centrumrobotiky.eu/default/ped-robotika> a mnohé další české i zahraniční.

Inspirací jsou i sociální sítě, např. facebooková skupina Učíme informatiku, kterou spravuje Jednota školských informatiků, anebo na roboty a programování vycvičený Pinterest.

Čím vyvažujete práci s roboty a počítači? Chodíte např. ráda do přírody? A jakou máte ráda literaturu?

Tohle je těžká otázka a svádí to k tomu říci, že roboty vyvažují dalšími roboty. Mám štěstí, že jsem se našla a špatně se mi rozlišuje, kde končí práce a začíná zábava. Ale učím se hledat si více času na sebe i bez nich. Vyrůstala jsem ve skautu, takže příroda, hory, kolo, plavání, v zimě lyžování. To jsem si letos pravidelně užívala na hodinku, cestou z práce, na poličské sjezdovce. Čtu odbornou literaturu a z beletrie, dám na doporučení, ráda mám knížky, které nejsou moc

náročné, ale zároveň v nich najdu něco, co mě někam posune, donutí k zamyšlení. Teď si vybavím, třeba Bradburého Kaleidoskop a jiné povídky.

Prozradíte nám něco o tom, jaké máte plány s Půdou do budoucna?

Určitě chceme pokračovat v tom, co děláme. Pro místní být tvořivou a inspirativní dílnou. Zaujmout více dospělých. Podporovat a sdílet zkušenosti s knihovnicí u učitelů, nejen informatiky. Nabídnout jim prostor. Sdílet materiály, pomáhat s jejich přípravou. Děti podporovat v účasti na soutěžích a vyhledávat pro ně také další příležitosti u nás i v zahraničí. Nastavit funkční pravidla, která umožní půjčování vybraných robotů nejen školám, ale i našim čtenářům, zejména dětem tak, aby mohly na svých projektech pokračovat i doma. Odchovat si návštěvníky, kteří se k nám budou vracet se svými projekty a ideálně s námi pak dál spolupracovat a předávat své zkušenosti dál.

Děkuji za rozhovor.

Hana Šandová vystudovala softwarové inženýrství na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT v Praze. Poté se věnovala správě počítačové sítě a podpoře uživatelů v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i. Při rodičovské dovolené začala učit a stále učí informatiku na Gymnáziu Jana Keplera v Praze 6. Doplnila si magisterské studium, obor Učitelství informatiky pro 2. stupeň ZŠ a SŠ na Pedagogické fakultě UK. Od září 2019 působí v Centru technického vzdělávání Půda při Městské knihovně Polička a na ZŠ a MŠ Telecí, kde učí informatiku a podílí se na projektu Erasmus+ zaměřeném na robotiku. Ve své práci, která je zároveň jejím koníčkem, se zaměřuje především na rozvoj informatického myšlení prostřednictvím robotiky, hravého programování, 3D modelování a 3D tisku.

Dobrodružná cesta ke Kreativní laboratoři

Dagmar Kopřivová
knihovna@kulturatissnov.cz

Rozvoj otevřených dílen v knihovnách – ať už je nazýváme makerspace, kreativní a multimediální laboratoře, tvůrčí dílny, technické či robotické koutky – je považován za současný trend v oblasti knihovnictví. Vzhledem k tomu, že mezi základní funkci knihoven patří funkce vzdělávací a podpora celoživotního vzdělávání, považujeme budování takovýchto prostor za přirozené pokračování toho, co knihovny z hlediska historického dělají odedávna – poskytují přístup ke strojům a vzdělávání všem bez rozdílu.

Příběh tišnovské Kreativní laboratoře začal v roce 2019. Na popud a ve spolupráci s PhDr. Petrem Škyříkem, Ph.D. z brněnského KISKU¹, jsme podali dva spolu úzce související projekty na rozšíření našich služeb do dotačních programů MK ČR VISK 3 – Kreativní laboratoř a VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků.

O tom, jak probíhala realizace těchto startovacích projektů, se můžete dočíst v časopisu DUHA 2020, číslo 4². Cílem bylo vytvořit v knihovně prostor podporující u obyvatel digitální gramotnost, kreativitu a rozvoj kompetencí pro 21. století skrze moderní

technologická zařízení a zajistit knihovníkům potřebné zaškolení.

Co se technického vybavení týče, pořizovali jsme „od každého trochu“. Několik robotů a dalšího vybavení pro práci s programováním (podpora a rozvoj informatického myšlení) například Ozobot, BeeBot, micro:BIT a další. Také vybavení kreativního charakteru pro realizaci vlastních nápadů jako 3D tiskárna, řezací plotr, plackovač,

termolis atd. V neposlední řadě také vybavení zábavního i vzdělávacího charakteru – brýle virtuální reality. Kompletní soupis vybavení Kreativní laboratoře najdete na našich stránkách <https://www.mktissnov.cz/kreativni-laborator/>.

Naše prvotní vize – prostor přístupný všem 24/7 – ztroskotala v samém počátku, a to z důvodu umístění K-labu. Ten je součástí oddělení pro děti, tzn. že nemáme vyřešen „samostatný“ přístup klientů do dílny, přístupy ke strojům ap.

Začali jsme tedy s jednodušší verzí. Vyčlenili jsme samostatnou místnost vybavenou různou

technikou, přístupnou v otevírací dny knihovny. Sem si klienti mohou přijít „pohrát“ s roboty nebo něco vytvořit. Na 3D tiskárně vytisknout vykrajovátko na pečení nebo třeba chybějící figurky ke hře, v grafickém programu vytvořit přání k narozeninám, následně je vyřezat na řezacím plotru. Studenti si mohou přijít svázat své seminární práce na termolisu, užít si virtuální realitu atd. Naše nadšení z nových možností poskytování služeb „přibrzdila“ bohužel pandemie covidu. Nebylo možné plně prezentovat Kreativní laboratoř veřejnosti ani školám. Pozitivní na této situaci bylo množství

Městská knihovna Tišnov – kreativní laboratoř

¹ Katedra informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta <https://kisk.phil.muni.cz/>
² <https://duha.mzk.cz/archiv/42020>
³ <https://irop.mmr.cz/cs/>

času, které jsme získali – mohli jsme se naučit s vybavením pracovat, ujasnit si a naplánovat, co chceme dělat a pro koho.

Vzhledem k tomu, že značná část naší práce je soustředěna na děti a studenty, zaměřili jsme pozornost na probíhající revizi Rámcových vzdělávacích programů, a to zejména v oblasti informatiky. Budoucí směr je tedy jasný – školy a neformální vzdělávání dětí. Stávající vybavení dílny však bylo pro tuto činnost nedostačující. Navíc jsme se začali potýkat s neuspokojivým nábytkovým vybavením – chybí vyhovující úložné prostory, stoly, židle atd. Proto jsme v listopadu 2020 podávali nejen další žádost do dotačního programu VISK 3 na rozšíření Kreativní laboratoře o školní sady robotiky a doplňky k robotům pro výuku informatického myšlení a programování, ale i do programu VISK 2 na další sérii školení, a také žádost do evropského dotačního programu IROP³ na vybavení interiéru, multimediálních zařízení, grafického a knihařského lisu.

Pojďme se ještě podívat na vlastní provoz a fungování kreativní laboratoře. I tuto oblast ovlivnila covidová situace a zpřístupnění veřejnosti se o nějakou dobu posunulo. Získaný čas jsme využili pro přípravu programů neformálního vzdělávání a jejich prezentaci školám. Jednotlivé třídy nás postupně začaly navštěvovat na lekcích základů programování a informatického myšlení. Díky tomu se K-lab začala dostávat do povědomí dětí a jejich rodičů. V létě 2021 jsme konečně mohli otevřít „kreativku“ veřejnosti. Zatím jen jednou týdně ve středu – v otvírací dobu dětského oddělení knihovny. Z důvodu vládních opatření se návštěvníci museli registrovat, což nebylo pro uživatele příliš komfortní, na druhou stranu měli jistotu, že pro ně bude k dispozici místo i personál.

Začátek letošního roku byl ve znamení zrušení nutnosti registrací. Stupňující se zájem o využívání Kreativní laboratoře byl pro nás impulsem k rozšíření její provozní doby na 3 odpoledne v týdnu – tedy stejně jako je otevřeno dětské oddělení knihovny.

V současné době provozujeme Kreativní laboratoř třemi způsoby:

1. Lekce pro mateřské a základní školy – jedná se o ucelenou výuku a zaškolení na konkrétní zařízení/robotu/program (např. programování výukových robotů Ozobot - kódování s fixami na papíru, kódování s tablety; programování výukových robotů Blue-Boot, Beebot a Mtiny; blokového programování se Scottie go!)
2. Volnočasové setkávání družin a dětských kroužků – děti si vyzkouší na 3-5 stanovištích hned několik různých robotů či technologií (programování robotů, 3D tisk, řezací plotr).
3. Otevřená Kreativní laboratoř – jednotlivci i skupiny zájemců z řad široké veřejnosti. Těmto přichozím je věnován individuální přístup minimálně při zaškolení na jednotlivých zařízeních.

Provoz K-labu je náročný na personální obsazení. Z dlouhodobého hlediska není možné, aby knihovnice obsluhovala čtenáře knihovny i zájemce o Kreativní laboratoř. Proto provoz „kreativky“ zajišťujeme nejen stálými zaměstnanci, ale také „dohodáři“ a dobrovolníky z řad studentů a nadšenců do robotiky a programování.

Cesta k vybudování K-laboratoře se může zdát dlouhá, přesto přetrvává pocit, že jsme stále na startovní čáře. Zabezpečení fungování takového organismu je z mého hlediska nikdy nekončící proces. A proto plánujeme a připravujeme nové projekty, vyhodnocujeme stávající programy, zamýšlíme se nad podněty uživatelů a snažíme se na ně flexibilně reagovat.

Projekt z IROPu nám umožní rozběhnout pravidelná školení pro veřejnost tak, aby návštěvníci mohli samostatně využívat našich technologií. Budou se týkat zejména technologií jako je 3D tiskárna, termolis, řezací plotr. Součástí projektu je udržitelnost a realizace plánovaných aktivit jak pro školy a organizace neformálního vzdělávání, tak i pro veřejnost. Ale to už je trochu jiný příběh.

Podpora školních knihoven a školních knihovníků v Ostravě

Lenka Klemšová

klemsova@zsprovaznicka.cz

Úvod

Je čtvrtek 19. 5. 2022. Jedu do práce. Jsem knihovnicí, vlastně dnes 2,5 roku školní knihovnicí na Základní škole Ostrava-Hrabůvka, Provaznická a dnešní den jsem si vyhradila pro napsání tohoto článku. Žádná knihovnická beseda, oprava fondu, zpracování knih, příprava na čtenářské kluby, lekce atd., ale „jen“ článek a půjčování. Jedu autem a hlavou mi víří tolik věcí kolem knihovnictví, škol, čtenářství, předčtenářství a školních knihoven, ale i veřejných knihoven, že je to spíše na bouřlivou debatu.

Najednou je tady vzpomínka za vzpomínkou z mé téměř 20leté praxe knihovnice v městské knihovně a následně i vedoucí městské knihovny, kdy od samého začátku mé kroky tak nějak přirozeně směřovaly především k dětem. Vzpomínám si na mé nesmělé začátky, kdy jsem se základním školám doslova nabízela i v jiné měsíce, než byl březen. Společně jsme přetvářeli model návštěvy knihovny s třídami ne jednou za rok, ale jednou za měsíc, až se to pro mnohé učitele stalo samozřejmostí, zájem stoupal a termíny byly k prasknutí. Už tehdy jsem přemýšlela, jak cestu ke čtenářství ještě více se školou propojit. První krok byla pravidelnost návštěv škol a další? Vzpomínám si na mnoho telefonátů, na to, jak jsem argumentovala, schůzovala, až se neuvěřitelně stalo skutkem, aby mě pak osud zhoupl a doslova teleportoval přímo k prameni mého zájmu, přímo mezi děti do školy, kde jim i pedagogům můžu být spolu s knihami po celý den k dispozici. Kde děti vidím v jejich prostředí, ve kterém tráví prakticky polovinu svého dne, kde s nimi povídám, naslouchám jim, tvořím, jsem součástí, samozřejmostí. Jedu autem a v hlavě už mám jen jednu větu: „Když se chce, všechno

jde.“ Chvilí jí věřím, chvíli mám pochybnosti (těm věřit nehodlám, ať si klidně občas jsou).

Ale co já jen napíšu? A už je tu další vzpomínka. Je říjen 2019 a já přebírám školní knihovnu od knihovnice, která ji 10 let za neutuchající podpory ředitelky školy budovala, angažovala se, přednášela, psala články, snažila se zviditelnit školní knihovny, jejich důležitost a poukázat na stav, v jakém ve 21. století jsou. Žasla jsem nad jejím záběrem a prací. Žasla jsem nad tím, že taková škola existuje, zvláště proto, že jsem měla možnost vidět některé školní knihovny a „školní neknihovny“. Žasla jsem nad tím, že má škola zvlášť úvazek pro knihovníka, pro profesionálního knihovníka. Ale k té vzpomínce? Byl jí takový smutný povzdech při předání knihovny: „Představte si, že po deseti letech snažení jsem zjistila, že v tomto roce (2019) zmizela ve Výroční zprávě škol pro MŠMT i poslední kolonka týkající se školních knihoven. To už asi opravdu nikoho nezajímáme...nevím, opravdu nevím. Deset let.“

Mlčím, protože vím, jak si v čase musely a musí vydobývat své místo na slunci samotné veřejné knihovny, natož ty školní.

Parkuji auto a vcházím do školy. Ze záchodu vybíhají kluci, tak tak se vyhneme: „Dobrý den, paní knihovnice. Dobrý den. Přijdu vrátit knížku.“ Odemykám knihovnu, otvírám okno, do knihovny se hrnou dvě druhačky. Ještě jsem ani nezapnula počítač a už mají vybráno. Společně čekáme, až najede knihovní systém Clavius (teď mi dochází, že i to, že má knihovna profesionální knihovní systém byl pro mě bez nadsázky téměř šok). Povídáme si. Mezi regály už jsou další děti. „Maminka byla překvapená, jak krásné knížky tady máte. Ty Pohádky na předpis byly super a teď si koupím tady tu o pejskovi.“ S laskavostí

a podrbanou pýchou už nejmíň po sté opravuji slovo koupím na půjčím. „Půjčím, já bych taky chtěla pejska, ale...”

Zvoní, knihovna ztichne, děti jsou ve třídách. Je čas vrhnout se na článek.

Průzkum mezi školními knihovnami

Na sklonku roku 2020 jsem dostala za úkol oslovit ZŠ v Ostravě (požadavek vznesen od vedoucí skupiny pro čtenářskou gramotnost v rámci MAP ORP Ostrava II) a zjistit, zda by měly zájem o finanční dotaci na podporu školního knihovníka. Součástí byl dotaz, zda mají knihovnu dostupnou žákům, o jaký úvazek by měli zájem a jaký úvazek mají pro tuto práci vyčleněn doposud. Z 55 ZŠ odpovědělo jen 15 škol. 14 z 15 ZŠ uvedlo, že knihovnu mají a je dostupná pro žáky. 1 ZŠ ji má přístupnou částečně. Většinou šlo o pedagogy, popř. dobrovolníky, kteří nemají žádný úvazek, popř. 2, 3, 4 hodiny týdně, 1x to byla vychovatelka na DPP, kde ale nebyl uveden úvazek. Na otázku, zda by měli zájem, odpovědělo 14 z 15 ZŠ ano.

Zajímavá pak byla odpověď na to, o jaký úvazek by v případě finanční dotace na podporu školního knihovníka měli zájem. Jen 3 knihovny projevíly zájem o 1 celý úvazek, ostatní uváděly 2, 3, 4 hodiny týdně. Asi by to chtělo hovořit přímo se školami a zeptat se jich, proč se neosmělily a neuvvedly požadavek na úvazek vyšší. Domnívám se, že je to za ta léta „školních knihoven“ tak utkvělé přesvědčení o nemožnosti mít funkční školní knihovnu (ostatně ze stejného důvodu se domnívám, že se neozvaly ostatní školy), že myšlenka mít školního knihovníka na 0,5 - ne-li na 1 celý úvazek se jeví doslova jako věc nemožná, o kterou je tímto marné se pokoušet, a když, tak jen o malinký úvazek, který ale takto nastaven nemůže pokrýt potřeby, které se čtenářskou gramotností a láskou ke knihám jdou ruku v ruce. Nehledě na to, že když jsem se dotazovala těch, kdo knihovny provozují, kdy mají otevřeno, tak ve většině případů jde o hodiny odpolední, což je pro žáky naprosto neatraktivní

čas, na rozdíl od přestávek. No a pak je tady další podstatná věc – prostor.

Kurz pro školní knihovníky a pedagogy

Na začátku roku 2021 se stávám členkou pracovní skupiny pro čtenářskou gramotnost v rámci projektu MAP ORP Ostrava II statutárního města Ostravy a seznamuji se s lidmi, kterým tato problematika není lhostejná, a hledají, přemýšlejí nad možnostmi, jak a co udělat po její zviditelnění - jedním z bodů je právě podpora školních knihoven a školních knihovníků. Skupina je tvořena pestrou směsicí, od pedagogů, přes ředitele škol, školní knihovnice, metodičku i ředitelku knihovny. Díky pandemii diskutujeme v on-line prostoru a já i přesto, že se nesetkáváme naživo, z toho mám moc dobrý pocit. Toto má smysl. Můj pocit se potvrzuje na podzim 2021, kdy MAP ORP Ostrava II ve spolupráci s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě realizuje kurz pro školní knihovníky a pedagogy vykonávající tuto činnost. Z rozpočtu projektu jsou vyčleněny prostředky pro 10 pilotních škol, díky nimž byly těmto školám hrazeny úvazky školních knihovníků. Na kurz navazovaly další vzdělávací aktivity a besedy s autory knih a dále pak nákup pomůcek pro rozvoj čtenářské gramotnosti např. pisatelské kostky. Vznikla také pozice metodika školních knihovníků a byly po vzájemné spolupráci vytištěny a rozdány do škol čtenářské metry vytvořené v rámci projektu MAP ORP Třinec II. A co víc, město Ostrava zařadilo podporu školních knihoven na základních školách do Programu na podporu rozvoje kvality školství z rozpočtu města na rok 2022, která je součástí strategických cílů Strategie vzdělávání města Ostravy 2030 – rozvoj čtenářské a mediální gramotnosti..

Jsem ke kurzu pro školní knihovníky přizvaná, po dva dny zakončuji svým povídáním o mé praxi ve školní knihovně dva dvoudenní kurzy, kterých se zúčastnilo 20 pedagogů. První den povídám a zahrnuji lidi, kteří mají zájem něco na jejich školní knihovně změnit, velkým množstvím

informací o tom, co všechno dělám. Přejde mi to běžné a normální, jsem ráda, že mám co ukázat, jsem pachatelem dobrého skutku a pomalinku se mi do toho nadšení vkrádá něco, co nezní. Slid za slidem dojíždím svou prezentaci. Noví školní knihovníci jsou po dvou dnech školení a mé prezentaci tiší, unavení, cítím, že jsem je přehltila a dochází mi, že zatímco já mám v rámci svého úvazku prostor a čas pro práci školního knihovníka, která je v rámci náplně práce prakticky shodná s knihovníkem ve veřejných knihovnách, oni jsou dobrovolníci, kteří mají třeba jen 2 hodiny týdně v odpoledních hodinách + knihy jsou součástí kabinetu, o stavu knihovního fondu ani nemluvě. Vždyť se z velké většiny teprve chystají na startovní čáru a já jim tady svým zjetým, fungujícím knihovnickým světem naprosto převládávám ten jejich začínající a velice křehký. Být na jejich straně, tak jsem taky tichá a asi i frustrovaná. Padá několik nesmělých otázek.

Druhý den s druhou skupinou opět zapíám svou prezentaci, ale už se k ní tolik nevážu a hned předesílám, jak dopadl den předtím a že bych to chtěla dnes uchopit jinak. Že jsem si vědomá toho, jak jinou startovní pozici mám. Právě proto vznikají tyto snahy, kurzy, workshopy, iniciativy, aby se školní knihovny dostaly na světlo, byly vidět, aby začaly být konečně brány vážně, jako plnohodnotná, nedílná součást čtenářství, čtenářské gramotnosti, která se prolíná do všech oborů, do života. A ano, jsou tady veřejné knihovny a jejich neuvěřitelný přerod a záběr, který dnes mají. Ale stupínků ke zrození čtenářství je před tím, než děti dojdou do veřejné knihovny více. Startovací stupínek rodina, stupínek kamarádi, stupínek mateřská škola, stupínek základní škola, stupínek školní knihovna, kterou vnímám jako jakýsi most, jedna z cest do knihovny veřejné. Vzniká velice živá beseda, sklízím smích, když se ptám na jejich současné úvazky, padá mnoho otázek, často rozčilených.

Knihovní systém, on-line katalog – chtěli bychom, ale nejsou peníze, je nějaký zdarma?

Obalování knih. Řazení knih, rozřadování. Jaké knihy. Peníze. Značení. Jak funguje

půjčování domů a máme půjčovat knihy domů? Co se starými knížkami – Alois Jirásek, Walter Scott a co knihy, které jsou z roku 1950, 1960? Opravdu je můžeme vyřadit? A prostor, kéž by byl prostor, ale není, přitom my bychom tak rádi, ale jak, jak a za co? Naše knihovna jsou dvě police knih. Nestačí odpovídat, je vidět zájem a jakoby snaha přijít teď hned na to, jak udělat, aby TO šlo, když je vidět, že TO někde jde. Mrzí mě, že jsem si otázky nezapisovala, ale potvrzovaly povětšinou fakt, že všichni, co by rádi provozovali školní knihovnu, začínají prakticky z ničeho a to už poněkoli káté. Přesto mám dobrý pocit, ač vím, že dnes nic nevyřešíme, že toto je v čase tak zanedbané, že nějakou dobu potrvá, než se školní knihovna stane ve škole samozřejmostí, ale ten zájem je důležitý a já v každém z těch lidí vidím chuť něco udělat, nedat se. 20 lidí, 10 škol, to je pro začátek pěkné. Každý jeden z nich se mi před očima mění v pověstný kamínek vhozený do vody, kolem kterého se dělají větší a větší kruhy. Také jim to říkám. Možná jsem drobet naivní, ale s touto navitou jsem v letech 2013, 2014 vyběhávala novou stavbu pro veřejnou knihovnu a ona dnes stojí a slouží čtenářům.

Závěr

Žijeme v době plné zvratů, kdy informace mohou být mnohem fatálnější a nebezpečnější zbraní, než zbraně samotné. Bez dobrého čtenářství neobstojíme. Školní knihovny jsou podle mě chybějící články v řetězci rodina, škola, přátelé, veřejná knihovna, škola. Jsem moc ráda, že se v Ostravě díky MAP ORP Ostrava II podařilo začít takový malý velký boj s tak trochu už nevětrným mlýnem, ale „větrnou školní knihovnou.“ A já už teď vím, že se skupina pro čtenářskou gramotnost bude setkávat i nadále v rámci MAP ORP III a následně IV. Pevně doufám, že za 5, 10, 15 let si povzdechnu nad tím, jak těch kolonek ke školní knihovně ve Výroční zprávě školy pro MŠMT je čím dál víc, budu mrzutá, protože tak nerada papírů a zároveň vděčná za to, že o školní knihovny je zájem i tam nahoře.

Kroměřížští knihovníci se učili znakovat

Marcela Kořínková
korinkova@knihkm.cz

Knihovna Kroměřížska dělá vše pro to, aby se stala přístupnou všem lidem, tedy i těm, kteří se potýkají s nějakým zdravotním problémem. Podařilo se jí jako první z knihoven v republice získat certifikát Handicap Friendly pro osoby s tělesným postižením. Knihovna spolupracuje samozřejmě i s ostatními skupinami a organizacemi zaštiťujícími osoby s jakýmkoliv handicapem.

Jednou z akcí konaných v rámci spolupráce se stalo i setkání s předsedou Poradenského centra pro sluchově postižené Kroměříž Michalem Loučkou. Přijal pozvání do knihovny, kde v úvodu své přednášky, konané dne 24. března, seznámil všechny zaměstnance s činností centra a s problémem, se kterými se osoby se sluchovým postižením ve svém praktickém životě setkávají, např. při jednání na úřadech a v institucích, ke kterým mohou patřit i knihovny. Připomenul pořádání jejich akcí, zejména pak Neslýchaně zábavného večera, který letos bude již posedmé vyvrcholením zářijového Týdne neslyšících. Do organizace letošního ročníku se poprvé aktivně zapojila i Knihovna Kroměřížska. Podílí se na literárně-výtvarné soutěži nazvané „Jsme s tebou, Kryšpíne!“ Spočívat bude v tom, že děti na školách po společném přečtení knihy Ivony Březinové Útěk Kryšpína N. namalují obrázky související s dějem. Ty pak budou vystaveny ve vestibulu Domu kultury Kroměříž při Neslýchaně zábavném večeru. Poté bude výstava přesunuta do Knihovny Kroměřížska. Jsme velmi rádi, že naše pozvání přijala Ivona Březinová, která se v knihovně setká s dětmi, a budou si společně o Kryšpínovi povídat. Zúčastní se i slavnostního večera, na kterém vylosovaným dětem předá dárky včetně své knihy s věnováním.

Přednáška pokračovala praktickou částí, ve které Michal Loučka přítomné učil prstovou abecedu. Došlo i na znakový jazyk. Lektor učil knihovníky znakovat věty a výrazy, které ve své praxi mohou nejčastěji používat při setkání s osobou se sluchovým postižením. Takže knihovníci teď už vědí, jak se ve znakovém jazyce řekne např. detektivka, román pro ženy, poezie, humor atd. Protože ale není možné si všechno zapamatovat po jednom setkání, věříme, že další budou následovat a že se naše znalosti znakování budou prohlubovat.

Jak bylo uvedeno výše, Knihovna Kroměřížska je otevřená kontaktu s osobami s nejrůznějšími handicapem. Úspěšně pokračuje ve spolupráci např. i s kroměřížskou oblastní odbočkou Sjednocené organizace slabozrakých a nevidomých ČR. Poskytuje jim zdarma prostory pro prezentaci jejich činnosti, nebo pro pravidelné výstavy nevidomých či slabozrakých umělců. Knihovna pozvala nevidomého sportovce Ondřeje Zmeškala, který se při své návštěvě podělí o svůj životní příběh v přednášce nazvané Bez zraku.

Kontakt s osobami s mentálním handicapem probíhá formou projektů ZŠ a MŠ Františka Vančury, Kroměříž, na kterých se pravidelně jedna z knihovnic aktivně podílí. Dochází za dětmi, pro které připravuje program na zadané téma. Knihovna se také připojila k Mezinárodnímu dni Aspergerova syndromu, kterou organizovala zlínská společnost Za sklem o. s.

Knihovna rovněž pravidelně spolupracuje se Sociálními službami města Kroměříže. V současné době je např. ve vestibulu knihovny k vidění prezentace organizací, které poskytují sociální a terénní zdravotní služby osobám se zdravotním postižením.

Knihovna od vedle – Kongres německých knihoven v Lipsku

Libuše Nivnická
nivnicka@kjm.cz

Toto motto se stalo symbolickou propojující myšlenkou spolupráce mezi českými a německými knihovnami na tříleté období. Výchozí platformou pro tuto spolupráci je memorandum o spolupráci uzavřené mezi českými asociacemi SDRUK ČR, SKIP ČR, AKVŠ ČR, Knihovnickou komisí AMG a německou zastřešující organizací knihovnických spolků BID. Startovním momentem se stala účast českého zastoupení na 8. Kongresu německých knihoven v Lipsku ve dnech 31.5–2.6. 2022.

Česká přítomnost na kongresu byla opravdu výrazná a pestrobarevná. Jednak díky mnoha odborným příspěvkům, prezentaci v kongresových novinách, tak také výstavnímu stánku, který dokázal na relativně malé ploše postihnout klíčové prvky toho, co v českém knihovnictví umíme. Zdařilá grafika propojila obsahové prvky v jeden celek a provázela návštěvníky cestou knihoven jako správců kulturního bohatství ve fyzické i digitální podobě, které znamenají možnost vzdělávání pro každého po celý život a podporují vědu a výzkum. Vyzdvihla význam projektů podporujících čtenářství a jejich význam pro rozvoj společnost – chytrá společnost čte. Komunitu soudržnou a pomáhající včetně pomoci ukrajinským uprchlíkům. Pomyslná cesta českým knihovnictvím byla zakončena představením několika vybraných projektů očima budoucích architektek a architektů, které vznikly v rámci spolupráce Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven při MZK a Fakulty architektury VUT v Brně.

V mnoha tištěných materiálech či video smyčkách se návštěvníci mohli dozvědět řadu dalších zajímavých statistických dat či detailů o jednotlivých projektech a asociacích. Co však bylo podstatné, byla atmosféra, která

se zde podařila našim lidem vytvořit – přátelská, sousedská. Stánkem prošly stovky návštěvníků – především knihovníků, studentů a odborné veřejnosti – zástupců německého knihovnictví. Při jeho slavnostním otevření nechyběly nejvýznamnější tváře českého, německého a světového knihovnictví. O hravou podobu stánku, která sklídila úspěch, se postarali podstatné drobnosti jako placovkač (na kterém bylo možno vyrobit si placuku se

speciálními českými slovy: řízek, kráska, žízala, koblížek, švihák atp.), možnost vyrobit památeční foto z polaroidu a přidat pozdrav vyzdobený různými ozdůbkami,

možnost „postavit“ si svou malou knihovnu na modelech z Půdy z Poličky nebo si vyzkoušet virtuální brýle. Všem lidem z našich asociací, ale také studentům oboru z MU KISK, kteří se neúnavně starali o komunikaci a chod stánku, patří velké poděkování.

Pokud se týká vystoupení v podání českých odborníků, bylo jich více než deset. Zazněly odborné přednášky (NK ČR Praha – Tomáš Foltýn, MZK v Brně – Tomáš Kubíček, Petr Žabička, Martin Krafl, AKVŠ – Hana Landová, MĚK Hodonín – Petra Špačková, SVK Ústí nad Labem – Ani Petrak, Klub tvořivých knihovníků SKIP – Alena Volková Balvínová, Martina

Slavnostní zahájení Kongresu německých knihoven

Kožíšek Ouřadová) a přestavovaly opět to nejaktuálnější z českého dění. Bylo příjemné pozorovat velký zájem publika, pro které menší přednáškové sály naprosto nestačily.

Druhou formou byla diskusní setkání, která byla pro navazování budoucích konkrétních partnerství klíčová. První z nich Meet and greet s úvodním vystoupením Tomáše Řeháka proběhlo hned prvý den kongresu. Navazovalo na ně další setkání určené k síťování a sběru konkrétních námětů na budoucí spolupráci. Zajímavé bylo také diskusní setkání nad společnými tématy se zástupcem předchozí

partnerské země Nizozemí Theo Kempermann, předsedkyní BID Sabine Homilus, prezidentem EBLIDA Ton van Vlimmeren a předsedkyní IFLA Barbarou Lison, která vše moderovala. Na její, někdy nečekané otázky, zdatně a s vtipem reagoval náš panelista Tomáš Řehák.

Česká stopa byla na kongresu zdárně vtištěna do pole německého knihovnictví. Je jen na nás, jak ji společně rozvineme a trasy povedou oběma směry – jsme sousedé, jsme „knihovny od vedle“. Pojdme se poznávat, sdílet dobrou praxi, obohacovat se, propojíme jednotlivé knihovny a knihovníky.

Bude vás zajímat, že...

...do letošního 24. ročníku projektu **Česká knihovna** se přihlásilo 52 nakladatelství a nabídlo 481 titulů, z toho bylo 7 titulů vyřazeno v předkole pro nesplnění základních podmínek projektu. Ze 474 titulů, které splnily podmínky, vybírala Literární rada na svém zasedání vhodné tituly do nabídkového seznamu pro knihovny. **Literární rada vybrala 216 knižních titulů od 37 nakladatelů.** Část pro knihovny se rozběhla začátkem května. Knihovna, která splnila daná kritéria, si mohla objednat v základní objednávkě knihy v celkové hodnotě 5 200,- Kč a v objednávkě rezervy si knihovna mohla vybrat 20 libovolných titulů...

Seminář knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Ve čtvrtek 19. května 2022 se v prostorách Zámku Slavkov-Austerlitz ve Slavkově u Brna uskutečnilo z důvodu covid dlouho odkládané setkání knihovníků muzeí, galerií a archivů zastřešené tématem **Aktuality a možnosti spolupráce knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje**. Seminář připravilo Oddělení vzdělávání a krajské metodiky Moravské zemské knihovny v Brně ve spolupráci s vedením Zámku Slavkov-Austerlitz, v jehož prostorách sídlí nejen expozice věnovaná bitvě u Slavkova, ale také muzejní a městská knihovna.

Záštitu nad konáním akce převzal zastupitel Jihomoravského kraje Ing. Jiří Němec. Akci významně podpořila společnost Elsynt Engineering s bohatými zkušenostmi v oblasti digitalizace dokumentů. A jaké cíle si setkání vytýčilo?

- **Podpořit spolupráci knihoven muzeí, galerií, archivů a dalších paměťových institucí v Jihomoravském kraji.**
- **Propojovat knihovny paměťových institucí Jihomoravského kraje** a využívat zkušeností ze spolupráce a nové podněty i z jiných krajů (např. ze *Zlínského kraje*).
- **Využívat potenciál krajské knihovny ke sdílení inovací** v knihovnách paměťových institucí a navazování spolupráce.

Jedním z cílů Moravské zemské knihovny je také spolupráce a podpora propojení knihoven v síti. Změny, kterými procházejí veřejné knihovny (digitalizace sbírek a důraz na jejich zpřístupnění on-line, snaha o modernizaci služeb, důraz na public relations) jsou v mnoha ohledech podobné těm, které řeší také knihovny odborné. Stále více se ukazuje, že spolupráce a koordinace veřejných, odborných a speciálních knihoven, tedy i knihoven paměťových institucí, je v digitálním

a informačním prostředí nezbytná. Podporu digitalizace jako jeden z klíčových úkolů zdůrazňuje na celostátní úrovni *Státní kulturní politika 2021-2025+¹* a z ní vycházející *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021-2027 s výhledem do roku 2030*, na krajské úrovni nově *Koncepce rozvoje kulturních institucí zřizovaných Jihomoravským krajem 2020-2025*.

Účastníky semináře přivítala ředitelka Zámku Slavkov-Austerlitz, p.o., Mgr. Eva Oubělická, DiS., a ředitel Moravské zemské knihovny v Brně, prof. Tomáš Kubíček. Přítomni byli zástupci městských i regionálních muzeí, Národního památkového ústavu v Brně, Moravského zemského archivu, Archivu města Brna i Muzea romské kultury. Fyzické setkání, které v posledních dvou letech bylo spíše vzácností, bylo umocněno reprezentativními prostorami Rubensova sálu využívaného ke slavnostním příležitostem.

Program semináře byl rozdělen do tří částí

1. Blok Moravské zemské knihovny
2. Představení společnosti Elsynt Engineering
3. Blok knihoven paměťových institucí

¹ <https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html>, s. 37: Klíčovým prvkem v přístupnosti a využívání kulturního dědictví je rozvoj digitalizace.

Účastníci Semináře knihoven paměťových institucí JMK

S příspěvkem *Kramářské tisky a jejich zpřístupňování v knihovnách* vystoupil vedoucí Oddělení rukopisů a starých tisků Mgr. Jiří Dufka.

Informoval o projektu NAKI Kramářské tisky v brněnských historických fondech a představil dosavadní výsledky a cíle projektu v následujících letech. 7 důvodů proč využívat portál *Knihovny.cz* byl název příspěvku vedoucího vývoje Centrálního portálu knihoven PhDr. Martina Krčála, DiS. Projekt #EODOPEN² –

objevujeme skryté bohatství prezentoval Mgr. Jan Zikuška ze Sekce vývoje, výzkumu, inovací a digitalizace. Cílem projektu je zpřístupnit díla z 20. a 21. století v digitální podobě za dodržení podmínek, aby od data vydání uplynulo více

než 50 let a od data úmrtí všech autorů (včetně ilustrátorů, autorů úvodu, doslovu, komentáře apod.) více než 70 let.

**Elsyst
Engineering**

jihomoravský kraj

Pozvání na seminář přijala za Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven MZK Mgr. Lenka Dostálová. Představila vybrané moderní interiéry knihoven paměťových institucí napříč Českou republikou se zdůrazněním poradenské a metodické pomoci, kterou Metodické centrum nabízí také knihovnám muzeí, galerií a archivů. S prezentací *Elsyst Engineering* vystoupil ředitel společnosti Ing. Ivan Sabo. Elsynt Engineering patří mezi zavedené a úspěšné firmy, na kterou se knihovny již roky s důvěrou obracejí, a to nejen při přípravě a realizaci projektů financovaných

² eBooks-On-Demand-Network Opening Publications for European Netizens

ze státní dotace VISK 7³. Mezi knihovny, které mohou potvrdit oboustranně úspěšnou spolupráci, patří například Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě⁴, Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna v Brně a mnohé další. Firma Elsyst Engineering je jediná, která je zatím schopna dodat metadata dle požadavků Národní digitální knihovny.

V bloku knihoven paměťových institucí Jiho-moravského kraje představil *Knihovnu knížete Václava Antonína Kounice* Mgr. Martin Rája, Ph.D. z Historického a dokumentačního oddělení Zámku Slavkov-Austerlitz. *Projekt Memoria* prezentovala historička města Kuřimi Mgr. Sylvia Laurincová ze Společenského a kulturního centra Kuřim. Díky úzké spolupráci s pamětníky byl vytvořen fond archivních fotografií a vzpomínek, kterému Mgr. Sylvia Laurincová, ve spolupráci s ostatními zaměstnanci, dala podobu virtuálního archivu. Velkému zájmu se těší přednáškový cyklus dílčích setkávání „Vzpomínání na starou Kuřim“. Projekt má ambice sloužit jako virtuální paměť místa rozšiřováním o další historické fotografie od obyvatel a pamětníků Kuřimi a nově i o historická regionální periodika.

S posledním příspěvkem *Digitalizace uměleckohistorické literatury v Knihovně Moravské galerie v Brně* vystoupila Mgr. Jana Lešková z Moravské galerie v Brně. Knihovna je od roku 2005 zapojena do digitalizačních projektů Ministerstva kultury ČR, v posledních letech využívá projekt VISK 7 Kramerius a projekt NAKI II na léta 2016-2022 (digitalizace katalogů výstav a historických časopisů z fondu knihovny Uměleckoprůmyslového muzea a z fondu knihovny Obrazárny Moravského zemského muzea).

Po skončení semináře se mohli účastníci vyjádřit k jeho průběhu v krátkém dotazníku, současně vytipovat oblasti i podobu příštího setkání. Mezi žádaná témata patřily informace o projektech, možnosti vzdělávání knihovníků

a vícezdrojové financování. Většina účastníků by preferovala každoroční setkání, menší část jednou za dva roky.

Z komentářů účastníků semináře:

„Velice si cením iniciativy MZK propojovat knihovnice a knihovníky paměťových institucí regionu. Konání semináře by bylo dle mého názoru ideální klidně i dvakrát do roka, ovšem byl bych pro změnu formátu z klasických přednáškových prezentací směrem k více workshopovému charakteru. Bylo by, myslím, prospěšné sejt se nad konkrétním tématem či materiálem s možností sdílet zkušenosti, neboť archivy, knihovny a muzea mohou mít na tutéž problematiku odlišné náhledy a jejich srovnání by mohlo být užitečné.“

Seminář potvrdil zájem účastníků o setkávání a informování se o projektech a aktivitách. Jak potvrdila zástupkyně Krajské knihovny Františka Bartošové ve Zlíně, Ing. Jana Tomancová, patří tato setkání mezi oblíbenou platformu rozvoje spolupráce mezi knihovnami paměťových institucí také ve Zlínském kraji, kde se v loňském roce konal již úctyhodný 20. ročník. Zájem o tato setkávání vyjádřil také vedoucí Muzejní a benediktinské knihovny Muzea Brněnska v Rajhradě Mgr. Jiří David, Ph.D., který je členem Knihovnické komise Asociace muzeí a galerií.

Témata příštího setkání začala krystalizovat, účastníci potvrdili zájem o další setkání. Poděkování za konání akce patří vedení Zámku Slavkov-Austerlitz, především za poskytnutí krásných prostor Rubensova sálu, v každém případě firmě Elsyst Engineering, a také všem účastníkům. Zůstávejme v kontaktu, zajímejme se o aktivity kolegů z jiných institucí, které posouvají odborné knihovnictví blíže k uživatelům. Platforma seminářů knihoven paměťových institucí otevírá cestu k efektivní a plodné spolupráci.

Prezentace ze semináře jsou dostupné na stránkách: https://www.mzk.cz/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/archiv_akci.

3 Veřejné informační služby knihoven, podprogram 7, Národní program digitalizace a dlouhodobé archivace dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru KRAMERIUS.

4 <https://duha.mzk.cz/clanky/spoluprace-msvk-nejen-muzejnich-knihoven-pri-digitalizaci-knih-periodik>

Dětský knihovnick (nejen) a dětský uživatel v průmyslu 4.0

Kateřina Janošková
kjanoskova@mvk.cz

Ve dnech 6.–7. dubna 2022 proběhl v Masarykově veřejné knihovně Vsetín (MVK Vsetín) seminář s názvem „Dětský knihovnick a dětský uživatel v průmyslu 4.0“. Téměř 40 (zejména) dětských knihovnic a knihovniců z celého ČR se sjelo do Vsetína, aby zde načerpali nové zkušenosti, znalosti, inspirovali se, ale také si odpočinuli, odreagovali se a zasmáli se (třeba prostřednictvím různých dýchacích metod a cvičení). Cílem semináře bylo seznámit (nejen) dětské knihovnicky s aktuálním pohledem vědy na působení technologií při vývoji dítěte, společně poznat možnosti pro nové služby jak v informační, tak v komunitní sféře, které je možné nabídnout společnosti a uživatelům. Zároveň však také motivovat knihovnicky k zdravému a uvědomělému způsobu života bez chronického stresu, který se následně projeví i při jejich práci.

Práce dětských knihovniců je čím dál náročnější. Vyžaduje vysoké nároky na osobu knihovnicka – vedle knihovnického vzdělání by také neměly chybět znalosti pedagogické, informační, technologické (se znalostí nových trendů, s přihlédnutím na průnik průmyslu 4.0). Dětský knihovnick by měl být člověk schopný tvořit programy jak pro školy, tak v rámci neformálního volnočasového vzdělávání a vyžití. Měl by mít dobré komunikační znalosti, být tak trochu psychologem, vychovatelem, zvládat mnoho kreativních a tvůrčích činností včetně rukodělných, mít dobrou znalost informačních technologií, být mediálně gramotný. Součástí tohoto procesu je nutné celoživotní profesní vzdělávání, ale také schopnost být odolný vůči stresu, umět odpočívat, relaxovat a udržovat se v dobré fyzické i psychické kondici.

Divadelní představení Dvířka do srdce

Seminář zahájily ve středu 6. dubna 2022 přivítáním přítomných ředitelka MVK Vsetín Daniela Divínová a místostarostka města Simona Hlaváčová, která také vyzdvihla důležitou společenskou roli knihoven v mnoha ohledech, i s přihlédnutím na současnou válečnou situaci na Ukrajině.

Úvodní příspěvek „Hrozí další rozklad rodiny, lidských vztahů a lidstva samotného?“ přednesl neurolog, pedagog a asistentní klinický profesor na Yalešské univerzitě **MUDr.**

Martin Jan Stránský, který označil toto století za plné nejdramatičtějších změn pro lidstvo od jeho zrodu. Technologie často fungují jako dvojsečný meč. Technologicko-vědecké pokroky nám sice zlepšují život, ale proměna do umělé formy komunikace odbourává evoluční schopnosti našeho mozku.

Jak se vyhnout vyhoření a ztrátě motivace, jak být dlouhodobě šťastný v práci i ve svém životě? Těmto otázkám se věnovala ve své prezentaci „Jak hořet a nevyhořet“ psycholožka a psychoterapeutka **Mgr. Katarína Struhařová**. Péče o duševní zdraví je velmi důležitá, musíme si stále udržovat svůj vnitřní oheň a to třeba péčí o tělo, spánek, jídlo. Vyhýbat se stresovým situacím a vnímat sami sebe. Udržovat rovnováhu mezi nároky a očekáváními. Tělo nám dává signály, ke kterým musíme být vnímaví.

Na **exkurzi z Alexandrie k AI** vzala přítomné expertka **Sara Polak**, která vystudovala archeologii a evoluční antropologii na Oxfordu, v Londýně pracovala v roli headhunterky pro Palantir, analytičky pro Nation-Builder, získala od britského ministerstva zahraničního obchodu ocenění Business Revolution Award, vyhlášené v rámci European Tech Women Awards. Poslední dva roky žije zpátky v Česku, kde se věnuje popularizaci umělé inteligence, vede několik projektů, organizuje hackathony, působí v Paralelní Polis a spolupracuje s ČVUT. V jejím příspěvku zaznělo několik zajímavých námětů, jak by bylo možné využít umělé inteligence v knihovnách. Není třeba bát se, že by zastoupila lidský faktor, naopak může být umělá inteligence neocenitelným pomocníkem v třídění a propojování informací a vyhodnocování souvislostí napříč informačními zdroji v historii i současnosti. Pomůže také při automatizaci nudných administrativních procesů či odbourat určité mýty, které považujeme za fakta.

Poobědový čas byl věnován příspěvku **Lucie Hermanové**, která je poradkyní pro výživu a suplementaci se zaměřením na střevní mikrobiom. Poukázala na **důležitost stravy pro náš spokojený život**, nutnost vybírat si potraviny, dobře je zpracovávat a vyhodnocovat je ve vztahu k našemu zdraví.

Odpolední část seminář pak byla věnována **dobré praxi z knihoven**. Prezentace plně inspirací ohledně práce s dětskými

čtenáři, uživateli, se školami i s rodinami a dalšími partnery, přednesli kolegové a kolegyně z městských knihoven: **Rožnov pod Radhoštěm** (Jitka Slezáková), **Litvínov** (Vladimír Kraft), **Třinec** (Marika Zadembská), **Hradec Králové** (Barbora Čížinská a Kateřina Hubertová) a z **Knihovny Jiřího Mahena v Brně** (Helena Chábová) a následující den také ze **Vsetína** (Ludmila Holbíková – vše kolem služeb pro dětské čtenáře, Petra Románková – roboti a VR a Jana Vaculíková – stolní hry a venkovní hledačky). V příspěvcích z knihoven nechyběla témata kyberšikany, online forem práce s uživateli, roboheren a technologických koutků v knihovnách, představení projektu S knížkou do života a aktivit s ním spojených, spolupráce se školami, podpora dětského čtenářství i různých forem divadel a scénického čtení, soutěže pro děti a mnoho dalšího.

Po náloži těchto informací byla nejlepší chvíle na protažení a nadechnutí se. Fyzioterapeutka **Mgr. Pavlína Matějčková** objasnila a prakticky předvedla, **jak se „znovu“ nadechnout**, což jde pouze v případě, že hrudník je správně připraven. Musí být uvolněný, kvalitně fungovat. S tím souvisí také správné vzpřímení těla. Proto je důležité o správném dýchání hovořit a tyto dvě funkce spolu popojit. Vyřeší se tím mnoho bolestivých stavů.

Touto aktivní tečkou v přednáškové části se tak seminář přehoupal do příjemného večerního programu, ve kterém přítomní zhlédli **divadelní představení herečky Daniely Hanákové s názvem Dvířka do srdce**, určeného dospělým i dětem. Každý si z něj odnesl to své. V pohádce byly s lehkostí a hravostí ukázány různé charaktery lidí, které se promění, když svá srdce otevřeme. Písničky a zvuky různých i netradičních hudebních nástrojů posunovaly a dokreslovaly děj. Nadhled, humor a fantazie divadelnímu představení rozhodně nechyběly.

Následoval příjemný večer plný sdílení, výměny knihovnických zkušeností, dobrého jídla, pití a valašské muziky.

Další den ráno, ve čtvrtek 7. dubna, pokračoval seminář opět zajímavými tématy. **Mgr. Alice Kourkzi – Kašílková**, garantka vzdělávání žáků s OMJ a žáků nadaných z Národního pedagogického institutu České republiky, redaktorka, učitelka cizích jazyků, výchovná poradkyně ZŠ a metodička prevence ZŠ objasnila **základní aspekty práce s dětmi a žáky cizinci**. Zaměřila se na jejich potřeby z hlediska jazykového rozvoje a integrace do české společnosti. Zmínila také psychologické aspekty práce s dětmi přicházejícími z válečných oblastí a nezbytnost spolupráce s rodinou. Zdůraznila rozdíl mezi češtinou, kterou přichází děti z cizích zemí získávají během komunikace a života zde (třeba mezi vrstevníky) a mezi školní češtinou, která je nezbytná pro další začlenění do studia a práce v ČR.

Následující prezentace přenesla přítomné opět do světa technologií. **FabLaby jako digitální řemeslo** pro každého představil **Daniel Šín**, který seznámil s mnoha zajímavými projekty této organizace a naznačil také četné možnosti spolupráce s knihovnami.

Vystoupení **PaedDr. Karla Kostky s názvem „Motivace a myšlenky jako stavební kameny našich životů“** bylo pro všechny přítomné posluchače pohlazením. Jako zkušený pedagog nastínil, co motivuje mladého člověka, co dělat, aby myšlení mohlo měnit směr, vidět to, co vidí ostatní, ale něco jiného si u toho myslet a jinak následně konat. Drtí, většina dobra i zla v našem světě pochází z myšlení, dobro od těch, co mají výsadu myslet pozitivně, zlo od těch, co nemají k myšlení předpoklady, ale jsou přesvědčeni o opaku. Ani digitální doba neosvobozuje od myšlení, ale ubírá motivace k jeho rozvoji a k představitosti. Na závěr nechyběla i otázka: Jak tomu čelit?

Emocemi všech přítomných lehce zahýbal příspěvek pracovnice Charity Nový Hrozenkov **Mgr. Lenky Vráželové „Literatura a její role ve vyrovnávání se se smrtí“**,

kteřá zmínila důležitost literatury v chápání lidské konečnosti, roztříbila věkové skupiny dětí a jejich vnímání konečnosti, přiblížila jaké je vyrovnávání se smrtí u dospělých, jak truchlí děti a stadia truchlení, jak pracovat se smutkem. Uvedla také tipy na literaturu dle věku a tématu traumatu – ztráta rodiče, sourozence, prarodiče, partnera, kamaráda – práce se smutkem, přijetí koloběhu života, doprovázení a pečování.

Poslední odborný příspěvek semináře se zaměřil na **možnosti využití knihy v jazykovém vývoji dítěte**. Speciální pedagožka **Mgr. Šárka Grygarová** seznámila s vývojem řeči u dítěte a rozvojem sluchového vnímání jako základem pro správné komunikační schopnosti. Přiblížila, jaká by měla být správná komunikace rodičů s dětmi a jak významný je přínos práce s knihou pro rozvoj jazykových kompetencí dětí předškolního věku a mladšího školního věku v praxi knihovníka. Na závěr semináře se opět všichni protáhli a především od srdce zasmáli na **workshopu Jóga smíchu s Danielou Hanákovou**.

Před odjezdem se ještě účastníci prakticky seznámili na **workshopech s pracovnícemi vsetínské knihovny** s roboty, virtuální realitou, 3D tiskem a s dalšími technologiemi a také s tím, jak knihovna ve své nabídce pracuje s deskovými hrami.

Ohlasy na seminář byly nadmíru příznivé, všichni přednášející získali vysoká hodnocení a také celková organizace a průběh semináře byl hodnocen nadprůměrně. Program byl poměrně nabitý, každý si v něm našel to své a témata otevřela mnoho zajímavých inspirací k přemýšlení či možné podněty k realizaci v knihovnách. Vzájemné předání zkušeností a nové poznatky byly doplněny dobrou náladou a nezapomnělo se ani na pohyb a fyzickou stránku věci. Seminář byl zorganizován díky finančně podpoře MK ČR a SKIP.

Prezentace a další materiály ze semináře jsou k dispozici a ke stažení na webu vsetínské knihovny www.mvk.cz.

Boskovický BozaCon se představil veřejnosti

Kateřina Bartošová

Katerina.Bartosova1@mkz.cz

Po téměř 30 letech byla v Boskovicích obnovena tradice tzv. „conů“, neboli srazu fanoušků sci-fi a fantasy literatury. První ročník dvoudenního setkání, boskovický BozaCon, organizovalo Kulturní zařízení města Boskovice se všemi svými složkami – kulturou, kinem a knihovnou, ve dnech 18. a 19. 3. 2022.

Autorem nápadu a hlavním organizátorem celého setkání byl pracovník KZMB, pan Tomáš Lizna, který si s myšlenkou uspořádání „conu“ pohrával již delší dobu. Samotná akce se odehrávala v budově Sokolovny, od sklepní místnosti až po první patro. Páteční dopoledne bylo věnováno školám, od odpoledne začal program pro širokou veřejnost. Pro návštěvníky a milovníky sci-fi, fantasy a komiksu byly připraveny nejen workshopy, setkání s autory, deskohraní a promítání filmu, ale také výstava současného českého komiksového kreslíře Michala Suchánka. Přípravena byla také PC herna od společnosti Amanita Design, která v rámci programu připravila autorské hraní hry Creaks. Středisko volného času připravilo pro milovníky Minecraftu celodenní hernu. Součástí programu byly také herní turnaje o hodnotné ceny. Literární část programu tvořila setkání s autory a moderované besedy. Bylo možné sekat se s Vojtěchem Matochou, Pavlem Barešem,

Františkem Kotletou, Kristýnou Sněgoňovou, Kateřinou Šardickou, Markem Dvořákem, Jiřím Walkerem Procházkou a Nikkarinem.

Jako na každém „conu“, ani na BozaConu nemohly chybět knihy. Knihy ke koupi nabízel místní antikváriát a dětské knihkupectví Dlouhá punčocha, na podiu také místní knihovna. Své knižní úlovky si mohli návštěvníci prohlédnout v pohodlných křeslech knižního koutku. Modrý salonek a Sklepení bylo vyhrazeno přednáškám a také promítání filmů Blade a Kluk ve světě příšer. Milovníci Pána prstenů si mohli ověřit své znalosti ve znalostním kvízu. Program mezi besedami zpestřilo vystoupení tanečnicků stepu z Blanska, kteří se převtělili do postav elfů. Vedle výstavy děl komiksového kreslíře Michala Suchánka (Děsivé radosti, Batman: Svět), představila svou tvorbu nadějná boskovická kreslířka Eliška Štefaňáková (ROXI: Legenda o prvních strážcích).

Návštěvníci se během festivalu mohli zapojit do Deskohraní, foto: Petra Buriánková

Ohlédnutí za projektem Učíme se příběhem

Pavína Lišovská
cdc@kjm.cz

Ve školním roce 2020/2021 byla ukončena tříletá práce na projektu *Učíme se příběhem*, realizovaná pod vedením pražské Nové školy, o. p. s. *Učíme se příběhem* vznikl jako jeden z dílčích projektů Výzvy č. 02_16_032 pro Budování kapacit pro rozvoj škol II v prioritní ose 3 OP, již zadalo MŠMT ČR, která se zaměřovala na propojení formálního a neformálního vzdělávání. V rámci České republiky se do projektu *Učíme se příběhem* zapojilo celkem 11 knihoven se svými partnerskými školami v daných městech, čímž došlo k vytvoření tvůrčích jednotek (TJ = 1 knihovnicka a 1-2 učitelé), TJ pak tvořily vzdělávací lekce pro žáky 5. až 9. ročníků základních škol a odpovídajících ročníků gymnázií.

Cílem celého projektu bylo naučit žáky pracovat s literárními texty takovým způsobem, aby to pro ně bylo nejen obohacující, ale také užitečné, vybavit je takovými nástroji, jež jim umožní efektivní práci s nově získávanými informacemi a jejich následné využití v dalších aktivitách. Dílčím cílem bylo žáky naučit o textech smysluplně a hlouběji přemýšlet a následně o tom, co zjistí, mluvit, vyvozovat podložené závěry a argumentovat vlastní názory. Důležitou součástí celého snažení bylo propojit praktickou výuku literatury na základní škole se současnou literární teorií. Principy naratologie, jež k tomu byly využity, sloužily jako teoretický rámec a prostředek k nahlížení na literární text z vícero úhlů. Motivační síla naratologie byla silná a docházelo k zapáleným čtenářským diskuzím napříč všemi ročníky.

V poslední fázi projektu (školní rok 2020/2021) se završila dosavadní práce na přípravě lekcí tím, že došlo k jejich ověření v praxi (ověřovaly se lekce pro 6.–7. ročník a 8.–9. ročník ZŠ). Původně zamýšlený systém – dvouhodinová lekce v knihovně a v návaznosti v nejbližších dnech hodinová dílna čtení ve škole, vždy pod vedením dané tvůrčí jednotky – musel být upraven v souladu s nastalou situací. Do procesu ověřování stejně jako do jiných oblastí našich životů zasáhla pandemická opatření, školy i knihovny se průběžně uzavíraly, platila

nejrůznější omezující opatření na cestování a možné scházení větších skupin, bylo tedy nutné upravit vše tak, aby ověřování mohlo proběhnout v plném rozsahu, ale s vývojem opatření a pandemie – podle původního schématu bylo ověřeno jen několik lekcí, zbývající proběhly buď za přítomnosti knihovnicka ve škole, či pouze distančně, ale v plném časovém rozsahu.

Postupně byl zajištěn pružný přenos do online prostředí – jednotliví lektori se proskořovali na poli používání nejrůznějších online aplikací a komunikačních platform, hledaly se efektivní a schůdné cesty na uchopení nejvíce rozdílných metod práce – a to nejen např. pro klasickou skupinovou práci či diskuzi, ale i pro takové sofistikované metody, jako je *sněhová koule* a další. Pro lektory byla tato „zátěž“ v podobě úpravy již existujících lekcí a jejich převodu do online prostředí velkou výzvou, v krátkém čase museli zvládnout osvojit si poměrně rozsáhlé znalosti fungování webových či mobilních aplikací, museli zajistit funkčnost těchto aplikací u všech žáků a hlavně jejich použitelnost pro konkrétní metodu. Na samotném začátku – pravděpodobně i v důsledku tehdejší počáteční neznalosti – to vypadalo, že některé metody nebudou online uchopitelné, jelikož pro ně zdánlivě neexistovala adekvátní online alternativa. (Nejen) v tomto ohledu bylo

patrné výhodné spojení tandemů učitel-knihovník, kdy každý z TJ přinášel poznatky ze své vlastní praxe, svou zkušenost a stejně jako po celou dobu konání projektu docházelo k přenosu informací a obousměrnému obohacování.

Z hodnotících dotazníků žáků pak vyplývalo, že velmi oceňovali zpestření distanční i klasické výuky o novou formu vzdělávání, cenili přítomnost knihovníků a možnost návštěvy knihovny (v době, kdy to šlo). V závěrečných hodnoceních lekcí pro 6. a 7. ročník žáci uváděli, že „žáci opakovaně uváděli, že je program baví, většina by na něm nic neměnila. Nejvyšší zájem vzbuzovala *samostatná četba, práce ve skupinách a didaktické hry*.“¹¹ U starších žáků z 8. a 9. ročníků pak byl zájem silně ovlivněn textem, jenž se četl. „*Zájem skupiny postupně rostl, zvláště při posledních lekcích bylo patrné, že vzrostly i znalosti žáků, tudíž i jejich dovednost rozebírat text. Zvláště je zaujaly poslední dva texty – nejen z hlediska stavby příběhu, ale i obsahu. Toto hodnotili žáci velmi pozitivně, stejně tak dílny čtení, kdy zažívali pocit uspokojení z toho, že se jim daří aplikovat nově nabyté znalosti v praxi.*“¹²

V projektu bylo dbáno na pečlivý výběr literárních děl, jejichž prostřednictvím se žáci s novými nástroji ke zkoumání literatury seznamovali. Díky tomu, že literární texty byly současné, moderní, pro cílovou skupinu přístupné a jejich výběr byl žánrově i tematicky velmi pestrý, byla propust k jejich zájmu plně otevřená, snadněji jednotliví lektori dosahovali zaujetí žáků a jejich pozornosti. Obohacení čtenářského zážitku o hlubší pochopení čteného otevřelo nejednomu žákovi cestu k literatuře – nezděděná docházelo k tomu, že si po lekcích knihy zajišťovali – k vypůjčení v knihovně, či žádali rodiče o jejich zakoupení.

Přes počáteční obavy lektorů, zda zvládnou v krátkém čase pojmut principy naratologie

natolik, aby je dokázali správně vložit do čtenářských lekcí a funkčně je předávat dětem, a následně z nového způsobu uchopení ověřování, jsou nyní ze všech stran tlumočeny nadšené ohlasy z toho, jak moc a jak dobře se díky projektu daří jednotlivým pedagogům a knihovníkům pojímat další připravované hodiny a lekce i mimo projekt. Ze strany účastníků je voláno po zakotvení pravidelných návštěv knihovny do školních vzdělávacích programů, neboť si uvědomují důležitost a význam této aktivity pro rozvoj čtenářství u žáků. Příjemným benefitem celého projektu bylo i cílenější provázání škol s místní knihovnou a podnět ze strany účastníků k dalším aktivitám i mimo projekt.³

V současné době jsou veškeré materiály ke stažení na této adrese: <https://new.ctenarskekluby.cz/naratologie>, a to včetně elektronické verze naratologické příručky *Jak rozumět literárnímu vyprávění?*, která vznikla ve spolupráci s naratologem Mgr. Jiřím Hrabalem, Ph.D.⁴

Pokud je možné si dovolit i subjektivní hodnocení projektu z pohledu realizátora, pak je nutné dodat, že projekt přinesl nesmírné obohacení jak pro učitele, tak i pro knihovnický. Obě skupiny měly možnost získat řadu poznatků z odborného hlediska, ale také z lidské stránky díky spolupráci v tvůrčích tandemech, ale i s metodickým týmem z Nové školy, o. p. s. Nápomocnost metodiků byla vždy podnětná, diskuze mezi všemi zúčastněnými byly zasvěcené a hodnotné a přinášely mnohostranný pohled na společný cíl – podporu rozvoje čtenářství u druhostupňových dětí. Vzdělávací lekce, jež vznikly v průběhu tří let projektu po celý 2. stupeň ZŠ, mohou nyní sloužit i dalším zájemcům a je nasnadě vytvářet další lektorské dvojice z řad formálních a neformálních vzdělavatelů, neboť se opakovaně potvrdilo, že toto propojení má smysl.

1 *Učíme se příběhem II: Program pro 6. a 7. ročník.* Praha: Nová škola, o.p.s., 2021. 278 stran. ISBN 978-80-907624-6-6. S. 269.

2 *Učíme se příběhem III: Program pro 8. a 9. ročník.* Praha: Nová škola, o.p.s., 2021. 168 stran. ISBN 978-80-907624-7-3. S. 159.

3 HOLUBKOVÁ, Hana. Spolupráce škol a knihoven v projektu Učíme se příběhem. In: První strana: *Inspirační čtvrtletník pro rozvoj dětského čtenářství.* Praha: Nová škola, o.p.s., 2020. S. 17-22.

4 Příručku naleznete zde: <https://new.ctenarskekluby.cz/storage/app/media/naratologie/litvyp3.pdf>

Jižní Morava čte ocenila vítěze šestého ročníku projektu

Kateřina Bartošová

Katerina.Bartosova1@mzk.cz

V roce 2021 proběhl již šestý ročník projektu Jižní Morava čte. Hlavním cílem a posláním projektu je podpora čtenářství a mládeže v knihovnách Jihomoravského kraje. Ke stálému patronovi projektu, malíři a spisovateli, Pavlu Čechovi, se v průběhu roku přidala televizní a divadelní herečka, Alena Antalová. I v druhém pandemickém roce se v rámci projektu v zapojených jihomoravských knihovnách konaly akce na podporu čtenářství u dětí a mládeže – autorská čtení, besedy, workshopy, kvízy, tvořivé dílny a další literárně zaměřené aktivity. V celkem 49 zapojených knihovnách v Jihomoravském kraji proběhlo 113 akcí, kterých se zúčastnilo 3924 dětí a dospělých. Autorských čtení a besed se v roce 2021 vystříдалo několik známých, ale

i regionálních autorů, jako například: Lucie Hlavinková, Jiří Šandera, Klára Smolíková, Zuzana Pospíšilová, Vlasta Švejdová, Galina Miklíňová a Radek Malý.

Téma šestého ročníku vycházelo ze 120. výročí narození Jaroslava Seiferta a také z roku poezie, na které se v minulém roce zaměřilo České literární centrum, sekce Moravské zemské knihovny. Jako již každý rok doprovází projekt také literární, výtvarná a audiovizuální soutěž. V souvislosti se zvoleným tématem vznikla nová soutěžní kategorie, jež se zaměřila právě na poezii. Patronem nově vzniklé soutěžní kategorie se stal autor knížek pro děti, básník a překladatel, Radek Malý. Cílem ročníku s názvem „Teď to vidím jinak“ byla reflexe

Slavnostní vyhlášení vítězů v Divadle Polárka

situace, jež celý svět postihla vlivem pandemie koronaviru. Soutěžící se ve spolupráci s rodiči a kamarády snažili tuto situaci pojmenovat a reflektovat ve svých literárních, výtvarných a audiovizuálních dílech. Do krajského kola soutěže postoupilo celkem 109 soutěžních prací, které byly rozděleny do sedmi soutěžních kategorií. Ocenění a slavnostní vyhlášení výsledků soutěže bylo vlivem pandemie přesunuto a konalo se ve Hvězdárně a planetáriu Brno a v Divadle Polárka v roce 2022. Výherci jednotlivých kategorií byli oceněni věcnými dary a pro všechny soutěžící, kteří postoupili se svými pracemi do krajského kola soutěže, bylo ve Hvězdárně a planetáriu Brno připraveno promítání filmu Hvězdný cirkus a v Divadle Polárka divadelní představení Co by kdyby.

Z literárních žánrů mohly děti soutěžit se svou prózou, povídkou, pohádkou, příběhem a v nově vzniklé kategorii také s básní. V kategorii volné tvorby se nejčastěji objevovaly 3D výtvarné modely, komiksově příběhy, fotografie s psaným textem a audiovidea. Soutěžní práce děti odevzdávaly do zapojených knihoven až do konce října, v polovině listopadu pak proběhlo vyhodnocení v zapojených knihovnách, odkud pak jedna nominovaná práce z každé kategorie postoupila do krajského kola, do MZK v Brně. V MZK se následně sešla 5členná komise, která z každé kategorie vybrala 3 vítězná místa. Přehled vítězných prací, fotografie ze slavnostního předávání cen a více informací o projektu naleznete zde: <http://www.jiznimoravacte.cz/soutez>.

Coder Dojo v knihovnách

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Malé představení úvodem

CoderDojo jsou kluby programování pro děti a mládež, které fungují na dobrovolnické bázi. Jedná se o celosvětové hnutí založené v roce 2011 v Irsku. V těchto klubech se děti a mladí lidé učí za pomoci mentorů vzdělaných v oblasti IT, jak například postavit webovou stránku, vytvořit mobilní aplikaci nebo naprogramovat počítačovou hru. Jako bonus získávají schopnost spolupráce a sociální interakce. Lekce probíhají například v knihovnách, školách, komunitních centrech nebo lokálních institucích, kde jsou k dispozici počítače.

Počet těchto klubů neustále roste, k lednu 2021 jich bylo evidováno přes 2300 po celém světě. U nás zatím funguje 17 klubů, z toho

6 v knihovnách – v Severočeské knihovně v Ústí nad Labem, Vědecké knihovně v Olomouci, Masarykově veřejné knihovně ve Vsetíně, Městské knihovně Hodonín, Městské knihovně Valašské Meziříčí a Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě.¹ Pod uvedeným odkazem <https://ipk.nkp.cz/spolky-sdruzeni/coderdojo> najdete k dispozici plakát a informace k projektu, stejně tak jako praktickou brožuru k tématu.

Proč Coder Dojo?

- Nabídka digitálního vzdělávání ve vaší knihovně může zviditelnit vaše služby.

¹ Coder Dojo. Informace pro knihovny [online]. Praha : Národní knihovna ČR, poslední změna 21.04.2022 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/spolky-sdruzeni/coderdojo>

- Děti mají šanci vyzkoušet si tyto nástroje vzdělávání.
- Vaše knihovna se stane centrem komunitního vzdělávání – školí mladí lidé, jako dobrovolníci.
- Díky zapojení místní mládeže se vytvoří místo, kde se mohou mladí lidé scházet, učit se sdílet své poznatky a seznámit se s lidmi, kteří mají stejné zájmy.

Koho v knihovně potřebujete?

Šampiona – to je organizátor, projektový manager – tuto roli vy, jako knihovníci, umíte.

Mentora – můžete najít v místních podnicích, kancelářích technologických firem, komunitních centrech, středních a vysokých školách, mládežnických organizacích nebo v další knihovně či její pobočce.

Co v knihovně potřebujete?

IT techniku – můžete využít notebooky, tablety, iPady, Raspberry Pi. Pokud nemá Vaše knihovna dostatečný počet počítačů, je možné si pořídit vybavení např. pomocí darů z firem (starší počítače a další vybavení, jako monitory, klávesnice, myši, k recyklaci) anebo využít dotační program VISK 3, který každoročně otevřívá Ministerstvo kultury ČR. Případně lze IT techniku sdílet mezi knihovnami.

Vybrané příklady z praxe k nahlédnutí:

- <https://www.knihovnahod.cz/coderdojo.html>
- <https://www.mekvalmez.cz/pro-deti/coderdojo/>
- <https://www.vkol.cz/coderdojo>
- <http://coderdojo.mvk.cz/>

Projekt Nahráno-otevřeno v druhém roce realizace

Jan Švec, Jiří Dufka

svec@mzk.cz, Jiri.Dufka@mzk.cz

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Mezinárodní projekt „NAHRÁNO-OTEVŘENO“, jehož cílem je zpřístupnění movitého kulturního dědictví prostřednictvím digitalizace a online interaktivních nástrojů, vstupuje do druhé třetiny své realizace. Projekt s rozpočtem přesahujícím 40 milionů Kč nabízí širokou paletu od aktivit v rámci oblasti Digital Humanities, přes konzervátorské zásahy, digitalizaci až po využití inovativních virtuálních edukativních nástrojů.

Desítky tisíc stran notových zápisů, prvotisků, starých kronik a dalších památek na papíře budou k dispozici zájemcům z řad odborné i laické veřejnosti a to z pohodlí domova prostřednictvím obrazovky. Digitalizace tak odstraní bariéru v přístupu k vzácným dílům v rámci ČR i zahraničí a umožní intenzivnější ochranu vzácných

1001011010011
01011 **nahráno**
11011 **otevřeno**

Návštěva norského velvyslance Roberta Kvileho v Moravské zemské knihovně

sbírkových předmětů. Podstatnou část sbírkových předmětů, vybraných pro digitalizaci, tvoří sbírky na papíře, které patří mezi nejohroženější. Pro digitalizaci byly vybrány z fondů historicky významné a smysluplné celky, které spolu souvisí tematicky i historicky.

Významnou část tvoří zpřístupnění částí historických sbírek Arcibiskupské knihovny v Kroměříži, kterou Muzeum umění Olomouc spravuje a v Brně MZK. Mezi nejzajímavější dílčí celky patří na prvním místě proslulá hudební sbírka olomouckých biskupů a arcibiskupů, kterou doplňuje kolekce nejstarších partitur ze sbírek Moravské zemské knihovny. Digitalizace sbírek prvotisků obou knihoven významným způsobem přispívá k dostupnosti pramenů ke knižní kultuře Moravy v pozdním středověku. Zejména pro edukativní účely slouží digitalizace starých tisků a grafických sbírek Arcidiecézního muzea.

Všechny dokumenty jsou průběžně konzervátorsky ošetřovány, zásahy se pohybují na škále od jednoduchého čištění až po náročné doplňování papíru, případně zvyšování pH. Vlastní digitalizaci předchází tvorba či úprava katalogizačních záznamů. V rámci projektu bylo vybudováno nové skenovací a fotografické pracoviště v Kroměříži, MZK již potřebnými kapacitami disponuje.

Zpracování metadat je potom soustředěno v MZK, která také zajišťuje publikování dokumentů v digitální knihovně.

Průběžně získávané poznatky řešitelé sdílejí s pracovníky a pracovníky dalších paměťových institucí na workshopech. Ten aktuální, věnovaný digitalizaci, proběhl na konci května v MZK v Brně. A právě úzká spolupráce mezi partnerskými institucemi, Muzeem umění Olomouc, MZK v Brně, Knihovnou Akademie věd ČR a National Archives of Iceland a výměna zkušeností umožňuje synergické propojení technického a znalostního zázemí, které bude ku prospěchu nejen výzkumným pracovníkům, ale i zájemcům z řad laické veřejnosti.

V neposlední řadě se aktivity projektu zaměřují na přenos digitalizovaného kulturního dědictví do edukační praxe, především s využitím nově vyvinutého open source software INDIHU exhibition. Tento volně dostupný nástroj zefektivňuje různorodou práci s digitálním obsahem a nabízí moderní a přístupnou formu tvorby virtuálních výstav. Tematické a interaktivní digitální vzdělávací zdroje, které budou nabídnuty základním školám a nižším ročníkům středních škol mají za cíl využít edukační potenciál digitalizovaného kulturního dědictví a široké možnosti zkvalitnění výuky.

Překlad rozšiřuje obzory

Martin Krafl

Martin.Krafl@mzk.cz

Letošní rok zaměřilo České literární centrum (ČLC), sekce Moravské zemské knihovny, na literární překlady. Snaží se intenzivně podporovat i zviditelňovat práci překladatelek a překladatelů, proto pro ně připravilo literární akce a rezidenční pobyty včetně jedné novinky – společné rezidence několika překladatelů díla Jáchyma Topola. Řada aktivit se chystá také pro červnový mezinárodní knižní veletrh Svět knihy 2022.

Jarní akce v Madridu a překladatelé mířící do Česka

Celkem 79 překladatelů z deseti evropských zemí pokračuje v mezinárodním projektu CELA (Connecting Emerging Literary Artists 2019–2023), do něhož je ČLC aktivně zapojeno. V květnu se setkají v Madridu, kde je pro ně připravena série přednášek a workshopů o překladatelské práci. Jeden z nich povede i česká překladatelka Jitka Hanušková.

ČLC spojí své síly se zahraničními bohemistikami a společně nabídnou besedy s českými spisovateli i jejich překladateli. V tandemu společně vystoupí například Hana Hadas a Viktorie Hanišová, Ruben Höppner s Matějem Hořavou nebo Andrzej Jagodziński a Martin Jirouška. Trojice básníků – Jan

Škrob, Magdalena Šipka a Adam Borzič – se v rámci překladatelského semináře ve Slovinsku vžije do role překladatelů.

V rámci Profesního fóra na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy (9. až 12. června) proběhne diskuze zaměřená na překlad, od tématu mentorování až po překládání v tandemu. Připravuje se také panelová diskuze zástupců literárních a kulturních institucí z Lotyšska, Belgie, Itálie a Německa.

Na podzim ČLC chystá ještě jednu novinku: pět překladatelů tvorby Jáchyma Topola stráví společně dva týdny nad překladem jeho díla v rámci speciální rezidence v Komařicích u Českých Budějovic. Na tvůrčí pobyt se tak do ČR sjedou Eva Profousová, Alex Zucker, Marianne Canavaggio, Kepa Uharte a Edgar de Bruin.

Expanding horizons through translation

Nabídka k poslechu či k počtení

Na webu *CzechLit.cz* jsou pravidelná „Témata měsíce“ věnována literatuře v překladu, ten nejaktuálnější je z pera autorky Markéty Pilátové o recepci české literatury ve španělsky mluvících teritoriích. Publicista Jan Lukavec připravil dvoudílnou studii na téma hledání cest české literatury minulého století k německy mluvícímu čtenáři.

Nahlédnout nejen na pracovní stoly, ale i pod své ruce ČLC dovolilo dvanáct překladatelek a překladatelů. Každý měsíc se jeden z nich rozepsal o tom, na čem právě pracuje, jaké radosti či úskalí překladatelská práce na konkrétním díle přináší. Do projektu s H7O se zapojili: Laura Angeloni (překladatelka tvorby Bianci Bellové), Eva Profousová (překladatelka knih Radky Denemarkové), Benoit Meunier (překladatel tvorby Karla Čapka) a Flóra Peťovská (překladatelka knih pro děti a mládež). V dalších měsících následují příspěvky Khaleda El Biltagiho, Julie Sherwood, Eurydyke Antolin, Mirka Kreatsche nebo Kepy Uharteho.

Letos pokračuje i podcast „Za knihami“. V díle nazvaném „Co chybí překladatelům“ účinkovali Anežka Charvátová a Michal Švec.

Rezidence pro překladatelky a překladatele

Letošní novinkou ČLC jsou rezidenční pobyty v Klášteře Broumov určené pro překladatele žijící v Česku. Ze 17 zájemců byli vybráni: Elena

Buixaderas, Daniela Mrázová, Blanka Stárková, Lukáš Jiříčka, Petra Diestlerová a Jitka Hanušová.

Jaro strávilo v Praze a v Brně 6 zahraničních překladatelů a bohemistů: Florence Noiville z Francie, Ángelo Néstore ze Španělska, Tora Hedin ze Švédska, Junko Shimada z Japonska a z Polska Anna Radwan-Żbikowska a Aleksander Kaczorowski.

Jaké úspěšné akce už v rámci Roku překladu proběhly?

Na mezinárodním knižním veletrhu pro děti a mládež v italské Boloni diskutovaly o různých rolích překladatelů německá překladatelka Lena Dorn a zástupkyně českého nakladatelství Baobab Tereza Horváthová. Za podpory ČLC rovněž proběhly u nás i ve Španělsku křty antologie „De sombra y terciopelo. Dieciséte poetas checas (1963–1988)“, v níž je zastoupeno sedmnáct českých básnířek (sestavila a přeložila Elena Buixaderas, vydalo mexicko-španělské nakladatelství Vaso Roto).

Pro březnový festival StAnza ve Skotsku připravilo ČLC spolu s britským literárním časopisem *Modern Poetry in Translation* výstavu středoevropské a východoevropské poezie v anglickém překladu. Vedle šesti českých básníků v ní byli zastoupeni i autoři z Ukrajiny, Běloruska či Maďarska. Na konci dubna uspořádalo ČLC spolu s Českými centry čtyřdenní překladatelský seminář pro výherce Ceny Susanny Roth 2021, soutěže určené začínajícím překladatelům z češtiny.

Bude vás zajímat, že...

...vyšlo 23. číslo *Zpravodaje Společnosti Jiřího Mahena Milíř* pod redakčním vedením Jiřího Kudrnáče a předsedy Společnosti Jiřího Poláčka. Devět příspěvků věnuje pozornost setkání Jiřího Mahena s Janem Mukařovským, Mahenovu přátelství s Jaroslavem Seifertem, vztahu Mahena k divadlu ve vzpomínce Karly Mahenové z knihy *Život s Jiřím Mahenem*, sbírce *Hercegovina*, Mahenově poslední dovolené, dílům vydaným v roce 1911 a 1931, nechybí reminiscence na divadelní pořad *Mahenova Reduta* z pera Víta Závodského a v závěru korespondence mahenologa Jiřího Rambouska (1927–2018) dokumentující jeho vztah k Mahenovi od útlého dětství. Závěr doplňují zprávy a informace o výročích a jubileích: <https://www.kjm.cz/milir-zpravodaj>.

Rekonstrukce konferenčního sálu v MZK

Tomáš Prachař, Martina Šmídtová
prachyn@mzk.cz, smidtova@mzk.cz

V únoru letošního roku byla v Moravské zemské knihovně v Brně zahájena kompletní rekonstrukce konferenčního sálu, která byla po dvou měsících úspěšně dokončena. Díky této rekonstrukci vznikla i nová digitální nástěnka ve foyer a byla provedena obnova projekce pro cyklus Oči Brna.

Rekonstrukce byla součástí projektu „Kvalitní služby a ochrana fondu kulturního dědictví v MZK“ s registračním číslem CZ.06.3.33./0.0/0.0/16_027/0007457. Tento projekt je spolufinancován

Evropskou unií. Autorem projektu je firma DE-SIGN4AVI, s.r.o., úspěšnou realizací na základě nejvýhodnější nabídky ze 3 podaných nabídek v nadlimitním výběrovém řízení provedla firma MEDIA TRADING CZ s.r.o. Vítězná nabídková cena činila 3 999 999 Kč bez DPH, což znamenalo úsporu oproti předpokládané hodnotě přes 700 000 Kč.

V případě zájmu je veškerá dokumentace k výběrovému řízení dostupná na profilu zadavatele MZK, konkrétní odkaz na zakázku naleznete v *elektronické verzi Duhy*.

Rekonstrukce sálu se skládala z výměny:

- akustických prvků – obložení, stropních panelů,
- svítidel,
- koberec,

- audiovizuálního technického vybavení včetně dodání nového racku pro technologie a jejich ovládání.

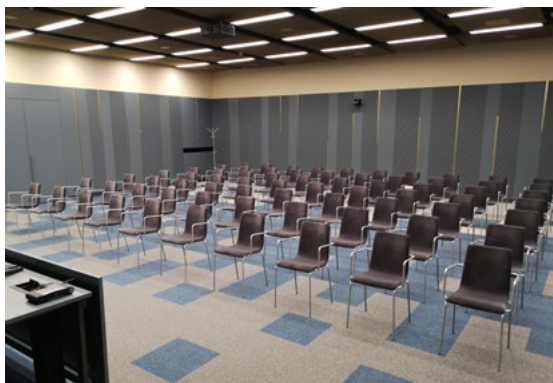
Z hlediska akustiky sálu byla snaha o to, aby sál vyhověl normám pro konferenční prostory, což

akustická měření potvrdila. Stěny sálu byly obloženy stěnovými akustickými pohledy. Jedná se o širokopásmové pohltivé akustické prvky s maximem zvukové pohltivosti na středních kmitočtech. Na strop byly umístěny

nízkofrekvenční rezonátory, tj. akustické prvky s maximem zvukové pohltivosti na nízkých kmitočtech.

Osvětlení sálu obstarávají nyní nově stmívatelná LED svítidla v 6 řadách. Ovládání osvětlení bylo rozděleno na 2 přední a 4 zadní řady. Stmívat lze tak tyto řady nezávisle. Motivací bylo to, aby bylo možné nerušeně promítat na plátno a zároveň mít osvětlené publikum.

Ozvučení v konferenčním sále je řešeno 100V systémem od firmy Audac. Bylo zde použito 12 reproduktorů a 4 subwoofery umístěné ve stropních deskách. Na zesilovači jsou reproduktory rozděleny do 4 větví. 2 větve jsou reproduktorové a 2 jsou určeny pro subwoofery. Reproduktové mřížky byly dále nastříkány zlatou barvou, aby ladily s barvou stropu. Reproduktové trasy jsou navrženy v provedení

CYKY kabelem v průřezu odpovídajícím zatížení a vzdálenosti, použitý průřez je navržen na 2x1.5 mm. Kabeláž pro reproduktory je vedena nad podhledem.

Mikrofonové trasy vedené do přípojných míst a v rámci AV racku byly vedeny v provedení audio symetrického kabelu zakončovaného příslušným XLR konektorem.

Datové kabely byly vedeny v provedení CAT6 UTP. Jako projektor byla vybrána Optoma ZU-660E+BX-CTA03, jako plátno pro projekční plochu o rozměrech 366 x 229 cm bylo použito elektrické tubusové plátno Screenline Mot tensioned s předpínáním okrajů plátna a černým okrajem. Přenos videa do projektoru a z podlahových krabic v sále je řešen pomocí HDB-T protokolu pro přenos videa přes datové kabely na větší vzdálenosti.

Kvůli možnému záznamu prezentací byla na zadní stěně místnosti umístěna PTZ kamera s dvacetinásobným zoomem a všesměrovým ovládním, která je přes extender zapojena do video matice. Na stůl je umístěné záznamové zařízení Epiphan Pearl mini s dotykovým multifunkčním displejem. Pro možné streamování zvoleného obsahu slouží přehrávač BrightSign XD234, ovládaný pomocí prostředí Brightauthor, umístěný v racku.

Pro přenos a záznam zvuku byly dodány 4 sady bezdrátových mikrofonu značky AKG Harman Pro. Jedná se o 3 hlavové mikrofony a 1 klopový mikrofon. Pro příjem signálu z mikrofonu byly do podhledu na levém a pravém boku místnosti instalovány 2 Antény Sennheiser A1031U. Veškerou AV techniku lze ovládat přes dotykový panel vedle plátna i bezdrátově pomocí iPadu. Ovládní zajišťuje systém RTI.

Nová **digitální nástěnka** ve foyer se skládá ze 4 průmyslových monitorů LG 55LV5F (provoz 24/7), které jsou spojeny pomocí sériové komunikace v provedení daisy chain. Obraz do obrazovek je dodáván pomocí 4 přehrávačů BrightSign XD234.

Nástěnka umožňuje 2 typy zobrazení:

- každý monitor zobrazuje nezávisle svůj obraz
- všechny monitory se složí do jednoho obrazu.

Ovládní nástěnky je možné bezdrátově pomocí tabletu.

Konferenční sál i digitální nástěnka byly předány do užívání v průběhu dubna a již prošly prvními zatěžkávacími zkouškami. Nový sál nyní nabízí zcela nové možnosti pro pořádání kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost i pro odborné konference a semináře. Kromě přívětivějšího a variabilnějšího ovládní světla, lepší akustiky i zcela nových možností sdílení obsahu umožňuje pořízení kvalitního obrazového i zvukového záznamu z jakékoliv akce. Pandemie koronaviru přispěla k rozvoji programu v online prostředí, přičemž nové vybavení sálu dovoluje konání produkčně a technologicky nejnáročnější varianty, tj. akce, která se koná fyzicky za účasti obecnosti, ale současně je živě vysílána na sociální síť. Díky možnosti přepínat pohledy kamery či kombinovat záběry na přednášejícího a prezentovaný obsah se výsledek může rovnat kvalitě televizního přenosu. Digitální nástěnka pak znamená úsporu lidských sil, odpadá časově náročný (a nehospodárný) tisk a distribuce plakátů – nový propagační banner lze do nástěnky poslat v řádu minut poté, co jej grafik dopravuje, a to z pohodlí kanceláře. Navíc v dnešní době přesycení reklamou nabízí digitální nástěnka možnosti „vysílání“ atraktivnějšího a dynamičtějšího obsahu. Diváci lze upoutat videem, animacemi i aktuálními fotografiemi z dění v knihovně. Na rozdíl od původní špendlíkové nástěnky je tato nepřehlédnutelná.

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Cyklus Oči Brna představil profesorku Hanu Librovoú

Zuzana Komůrková

Zuzana.Komurkova@mzk.cz

Prof. RNDr. Hana Librová, CSc. (*26. listopadu 1943 Brno), česká biologka, socioložka a environmentalistka se představila v rámci multimediálního cyklu Oči Brna, který prezentuje brněnské osobnosti. Ve foyer Moravské zemské knihovny mohli návštěvníci zhlédnout smyčku s životopisem a úspěchy profesorky Librové, i průřez jejími knihami *Pestří a zelení*, *Vlažní a váhaví* a *Věrní a rozumní*. Stručně zde byly představeny i některé z rodin zapojené do výzkumu o ekologicky šetrném životním stylu v rodinách v České republice.

Hana Librová v roce 1967 absolvovala biologii na Přírodovědecké fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně (později Masarykovy univerzity) a nastoupila jako technička v Algologické laboratoři Mikrobiologického ústavu ČSAV v Třeboni. Od roku 1968 pracovala na Katedře sociologie Filozofické fakulty UJEP. Byla zapojena do Ekologické sekce Biologické společnosti při ČSAV, v níž se formovala ideová environmentalistická opozice.

Od roku 1997 je profesorkou sociologie. V roce 1998 založila studijní obor Humanitní environmentalistika a následně v roce 1999 Katedru environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, kterou do roku 2003 vedla.

Získala také několik ocenění. V roce 1998 jí Nadace Charty 77 udělila Cenu Josefa Vavrouška, na které ona sama oceňuje především to, že na rozdíl od „rezortních“ cen, např. školství nebo životního prostředí, šlo o ocenění její

práce v širokém celospolečenském pohledu, a také v době před listopadem 1989. V roce 2004 získala Cenu ministra životního prostředí za celoživotní výzkumnou a popularizační práci v oblasti ekologicky příznivého životního způsobu. V roce 2009 obdržela Medaili Ministerstva školství 1. stupně. V roce 2018 získala Cenu České sociologické společnosti za vynikající publikaci – „Věrní a rozumní: kapitoly o ekologické zpozdilosti“, této ceny si, dle svých slov,

váží ze všech nejvíce.

V průběhu 25 let zkoumala motivaci a životní styl rodin, které se rozhodly ke skromnému životu mimo velká města. Toto téma rozvádí ve třech knihách – *Pestří a zelení: Kapitoly o dobrovolné skromnosti* (1994), *Vlažní a váhaví: Kapitoly o ekologickém luxusu* (2003) a *Věrní a rozumní: Kapitoly o ekologické zpozdilosti* (2016), kterou zpracovala spolu se svými studenty Vojtěchem Pelikánem, Lucií Galčánovou a Lukášem Kalou.

Dále je autorkou knih *Sociální potřeba a hodnota krajiny* (1987) a *Láska ke krajině?*

(1988) a desítek odborných článků a studijních či vědeckých textů.

V rámci cyklu se také 17. 5. v konferenčním sále MZK uskutečnila beseda s Pestrými, kde jsme si povídali s rodinou Svobodových, kteří se přestěhovali z Brna do Radňovic na Vysochině, kde žijí na rodové usedlosti. Pan Svoboda se nyní žije jen svým největším

koníčkem – malováním a je velmi úspěšným autorem. Paní Svobodová se v důchodu přestala věnovat zdravotnické osvětě a nyní se může plně věnovat péči o zahradu a dokonce píše rodokmen jejich rodiny.

Cyklus Oči Brna pokračuje také v červnu, kdy přiblíží osobnost architekta a scénografa Tomáše Rusína.

Anežka Zimková – Městská knihovna Kyjov

Michaela Moudrá, Jaroslava Škoulová
reditelka@knihovna-kyjov.cz

Anežka Zimková je knihovnicí tělem i duší, své profesi se věnuje bezmála 35 let. V letech 1982-86 absolvovala Střední knihovnickou školu v Brně. V březnu 1987 nastoupila do Knihovny Sdruženého klubu ROH v Otrokovicích, kde působila až do února roku 1992. Následně pracovala v různých oborech mimo knihovnictví a v roce 2004 se jí splnil sen po mateřské dovolené, kdy nastoupila do Městské knihovny v Kyjově, kde pracuje dosud. Postupně vystřídal všechna oddělení kyjovské knihovny – půjčovnu pro dospělé, oddělení pro děti i čítárnu.

Je knihovnicí, která dokáže velmi dobře komunikovat jak s dospělým, tak i dětským čtenářem. V současné době pracuje na dospělém oddělení Městské knihovny Kyjov a zároveň dojíždí jednou týdně na pobočku v Bohuslavicích (místní část Kyjova).

S měsíční pravidelností připravuje se svou kolegyní pro klienty Centra sociálních služeb pravidelnou výpůjčku, kterou vždy spojí s besedou na nejrůznější témata, případně si pozve zajímavého hosta. Jednou z nejzdařilejších akcí, kterou zorganizovala, byla prvorepubliková módní přehlídka, jako součást oslav stého výročí vzniku republiky. Nominaci na modelky jsme coby kolegyně přijaly s velkou hrdostí a předvedly denní i večerní

modely. Netradiční dopoledne završilo dojemné vystoupení dětí a učitelek z MŠ Nádražní v dobové dětské módě. Návštěvníci akce si prohlédli knihy z tohoto období a měli možnost ochutnat tradiční cukroví prezidenta Masaryka, které Anežka napekla.

V Bohuslavicích úzce spolupracuje s místní základní a mateřskou školou. Podařilo se jí připravit a realizovat skvělé projekty zaměřené na environmentální výuku – Ptáci v zimě, Ježci, Do stodoly za vrata. Probouzí v dětech nejenom zájem o knihu, ale především o přírodu a blízké okolí. Environmentální témata jsou pro ni novou výzvou, protože kladou na tvůrce mnoho rozličných požadavků. Inspirují ji, probouzí další nápady a umožňují jejich netradiční realizaci. Výsledkem jsou vždy nadšené a spokojené děti, ale i rodiče a prarodiče.

Nezůstává s dětmi jenom v knihovně, ale zavede je k potoku, na louku, ukáže stodolu, upeče chleba. Pravidelné čtvrteční „Čtení pod peřinku“ je pro děti mateřské školy příjemnou jistotou. Organizuje Odpoledne s Andersenem, soutěže v Pexesu, Dobble, kvízy s odměnami.

Přesto, že je pobočka v Bohuslavicích malá prostorem, ukrývá i galerii. Anežka si ji sama vymyslela, vytvořila a již také uskutečnila spoustu

výstav. Vystavovaly se kresby, malby, fotografie, pohlednice, panenky, krýgely, kovosochy, ruční práce. Na každou výstavu se pečlivě připravuje a na vernisáži vytvoří vždy pohodovou, domácí atmosféru. Vzhledem k tomu, že v kyjovské části Bohuslavice není žádné komunitní centrum, přijímají místní obyvatelé všechna tato setkání velmi vstřícně a s velkou vděčností.

Ráda se účastní výjezdních zasedání, exkurzí pořádaných SKIP, ale i Městskou knihovnou v Hodoníně. Vždy konstatuje, že si odnese nejenom

hezké zážitky, ale i dobré nápady a inspiraci pro knihovnickou práci. Všechny její činnosti směřují ke čtenářům, zájemcům o literaturu a umění. Při každé její besedě, přednášce a vernisáži je vidět, že jí práce s literaturou a lidmi naplňuje a uspokojuje. Je ztuhlé, že knihovnickou práci nebere jako zaměstnání, ale jako poslání. Rozdává vědomosti, radost a dělá svému okolí svět příjemnějším. V letošním roce převzala Anežka Zimková ocenění SKIP Velká Morava Velkomoravský knihovník.

Bude vás zajímat, že...

... **Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven** ve spolupráci s Knihovnickým institutem NK ČR **připravilo praktický seminář *Jak na prostory knihoven***, který se konal ve třech termínech: v Moravské zemské knihovně v Brně (12/4), v Knihovně města Ostravy – pobočka Podroužkova (4/5) a v Národní knihovně v Praze (18/5). Akce byla prioritně určena knihovnám v obcích do 10 000 obyvatel, regionálním metodikům a zřizovatelům knihoven. Cílem semináře bylo přiblížit proces rekonstrukce na praktických příkladech, ukázat postupy, jak na reorganizaci a modernizaci knihovny včetně zpracování strategie a plánu knihovny v návaznosti na její další rozvoj. Webové stránky semináře s prezentacemi přednášejících jsou k dispozici na adrese [https://jak-na-prostory-knihoven.webnode.cz/...](https://jak-na-prostory-knihoven.webnode.cz/)

Běsy posedlý dobrodruh života i tvorby

Vít Závodský

zavodsky@quick.cz

HANÁKOVÁ, Klára. *Pospa...: životní a umělecká dráha režiséra Zdeňka Pospíšila*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2021. ISBN 978-80-7460-183-5.

Brněnská teatroložka a překladatelka Klára Hanáková se soustavně zabývá poválečnou Thálií moravské metropole, např. Mahenovou činohrou, Satirickým divadlem Večerní Brno nebo Divadlem Husa na provázku. V Nakladatelství JAMU, kde pracuje jako provozní ředitelka, vydala nyní po předchozích sborníkových či samostatných studiích velmi obsáhlou monografii *Pospa...*, poprvé podrobně rekapitulující složitou profesní dráhu i dramatický osud kontroverzního režiséra Zdeňka Pospíšila (1944 – 1993), jedné ze tří (bohužel již nežijících) spoluzakladatelských osobností „Husy“. Zatímco uměleckému přínosu Evy Tálské a Petera Scherhaufera již odborná veřejnost jistou pozornost věnovala, nynější publikace splácí dosavadní dluh vůči jejich kolegovi zaslouženě v míře opravdu vrchovaté.

Kromě Úvodu, kde autorka vymezuje základní téma, charakterizuje svůj metodologicky vyhraňovaný vztah k němu a vedle některých významnějších pramenů připomíná nedostatek beztak roztroušeného podkladového materiálu, dělí knihu do osmi velkých kapitol. V zásadě postupuje chronologicky a v zájmu čtenářsky vstřícného celkového pohledu na Pospíšilův život a tvorbu preferuje přístup více syntetický nežli analytický, nevyhýbajíc se ani obsahové charakteristice vybraných děl.

Vstupní oddíl Životní peripetie v přehledné hutné zkratce, leč v úplnosti a s řadou běžně

neznámých detailů sleduje dráhu sociálně velmi dobře zabezpečeného rodáka z brněnských Žabovřesk od domácího prostředí, studia středoškolského a poté JAMU (1963 – 1968) u napodobovaného režiséřského guru Evžena Sokolovského a krátkého pobytu v Uherském Hradišti přes klíčovou etapu působení v Divadle Husa na provázku a spolupráci s našimi amatérskými kolektivy po nejméně probádané osmdesátá léta ve švýcarské emigraci a nedlouhé ředitelování v Hudebním divadle Karlín, skončivšího sebevraždou. Vedle mnoha až

bizarních podrobností je tu vyslovena Pospíšilova diagnóza (bipolární afektivní porucha), nejspíše vysvětlující jeho permanentní osobní střety s nepřejícím i přátelským okolím. Partie Studium na JAMU aneb Léta učednická, čerpající z archivu Divadelní fakulty, popisuje tuto pětiletku od přijímacích zkoušek přes absolventskou režii Sofoklovy *Antigony* po krátkou diplomovou práci s (nyní až hořce ironicky vyznívajícím) názvem *Proměny povahy* tragického hrdiny. Pasáž Na zkušenou ve Slováckém divadle v Uherském Hradišti eviduje Pospíšilovo nedlouhé, vojenskou prezenční službou r. 1968 přerušené angažmá v tehdy existenčně ohroženém Slováckém divadle v Uherském Hradišti, kde se ujal pěti titulů a venkovské publikum zájezdových štací provokoval dekadentně recesním pseudonymem Artur Morten.

Následující nejobsáhlejší kapitolu autorka právem nadepsala Na vrcholu tvůrčích sil: Divadlo /Husa/ na provázku. Ve sdružení, koncem r. 1967 původně ustaveném pod ideovým vedením pedagoga, dramaturga a teatrologa Bořivoje Srby na poloamatérské bázi, nastudoval Pospíšil, po jeho brzké profesionalizaci coby první umělecký vedoucí, v partnerství s Tálskou, Scherhaufem a Boleslavem Polívkou, během třinácti let v Domě umění celkem 18 inscenací, z toho čtyři pro tamní Dětské studio. Po připomenutí zdejších programových zásad tzv. „nepravidelné dramaturgie“ a při sledování organizačních a personálních proměn souboru rozebírá Hanáková postupně všechna Pospíšilova nastudování (už dříve se důkladněji věnovala titulu Na Pohádku máje a činnosti Dětského studia), i když zejména pro první roky (zahajovalo se 15. března 1968 jeho režii textů Milana Uhdeho *Panta rei* a *Výběřčiči*) dochovalo se zdrojů poskrovnu. Umělecké těžiště období podle očekávání spatřuje ve třech zevrubně rekapitulovaných premiérách, kdy paranooidní režisér autorsky „pokryl“ utajenou spolupráci s tímto oficiálně zakázaným dramatikem (který na Pospíšila vícekrát zasvěceně zavzpomínal): Páralově Profesionální ženě, i díky hudbě Miloše Štědrone a rovněž zde probíraném Sísově filmu dodnes nejživější olbrachtovské *Baladě pro banditu* a mrštíkovské variaci *Na Pohádku máje*. Opomenuty nejsou ani projekty svým způsobem solitérní, jako bulharské látky *Než jsem se narodil...* a potom, *Lazařina* nebo karatistická *Dlouhá cesta*. Pospíšil, který se hned zpočátku ve dvojích *Pohádkách* o mašinkách věnoval látkám pro děti, r. 1975 založil a coby svou hlavní pracovní náplň promyšleně budoval samostatné Dětské studio, kam byli v několika věkových kategoriích adepti vybíráni konkurzem. Rozbory dokládají, že z kvarteta těchto hojně reprízovaných nastudování (např. v *Bramborovém dni* začínala řádka pozdějších známých profesionálů) byla úspěšná všechna. Při uplatňování postupů „divadla na divadle“ a zachycení podílu režisérových spolupracovníků Hanáková zdůrazňuje úsilí náročného maximalisty Pospíšila o totální,

diváky obšťastňující poetickou podívanou muzikálového typu.

Další dvě nedlouhé partie si všímají Pospíšilových ingerencí do práce jiných souborů. Z amatérské sféry (pražská *Lucerna* a *Ateliér*, brněnský *šermířský Duel*) měla bezesporu největší umělecký význam vynalézavá, cenami ověčená jevištní verze *Homérovy Odyssey*, s níž se renomované *Divadelní studio Josefa Skřivana* dostalo z Brna až na *Ithaku*. Z hostování u profesionálů stálo za rozbor karlovarské provedení *Scherhauférova provázkovského scénáře 11 dní křižníku Kníže Potěmkin Tauričevský*.

Výrazný zlom v biografii i kariéře Zdeňka Pospíšila nastal při dlouho plánovaném a vskutku dobrodružném útěku na jachtě přes bývalou Jugoslávii a Itálii do emigrace s manželkou, třemi dětmi a několika přáteli v létě 1980. O této dekádě s neobyčejným heuristickým zápletem pojednává kapitola *Ve švýcarském exilu*, co do pátrání po relevantních faktech bezpochyby nejobtížnější, avšak právě proto nejobjevnější a nejpřínosnější. Vytrvalá badatelka, trpělivě „vytěžující“ různé zahraniční divadelníky (přiznává, že se proto učila francouzštině) a čerpající také ze známých všudypřítomné StB, objasňuje objektivní a subjektivní důvody i tvrdé dopady tohoto kroku. Ani po získání statusu politického uprchlíka totiž pobyt ve frankofonním Lausanne či jiných kantonech rozhodně nebyl snadný. Jazykově nevybavený svěhlavý režisér neustále narážel na diametrálně odlišný systém tamního divadelnictví (ten Hanáková názorně vysvětluje), o němž se vyjadřoval s despektem, a při své dominantní cholerické nátuře vstupoval při pokusech realizovat své vize do stále nových rozkolů a konfliktů. Pod pseudonymy *Yan Kaplan* a *Pospa* postupně sice založil čtyři vlastní soubory (*Divadelní společnost Pashahu*, *Lausannské divadlo pro děti*, *Divadlo Na konci provázku*, *Divadlo Glóbus*), v nichž „recykloval“ své domácí projekty, zdařile nastudoval *Hamleta* v řecké *Soluni* a posléze usiloval o vybudování vlastního divadla v *Paříži*, vystřídal však také řadu poněkud dehonestáčnických civilních zaměstnání: živil sebe i rodinu jako

masér, taxikář, firemní elektrotechnik, podomní obchodník nebo klaun v supermarketu.

Neméně dramaticky vyznívá poslední, znamenitě koncipovaný oddíl Hudební divadlo v Karlíně aneb Splněný sen? Přes odsouzení za trestný čin opuštění republiky k třiletému odnětí svobody a propadnutí majetku se Pospíšil hned po sametové revoluci bez rovněž odsouzené manželky a dětí vrátil. Za soužití s novou partnerkou, herečkou Lenkou Loubalovou (její byt neutříděný soukromý archiv poskytl nejen pro toto období hodně podkladů), stal se r. 1990 – místo návratu do Brna a „Husy“ – na základě vyhraného konkurzu ředitelem Hudebního divadla v Karlíně. V „divokých devadesátých“ tento zkašený kolos s tisícisedadlovým hledištěm zdánlivě sice mohl splňovat Pospíšilovu dlouholetou vizi velké mainstreamové muzikálové scény, záhy se mu však tento sen proměnil v noční můru. S výhodou pečlivého nezaujatého pozorovatele Hanáková přibližuje obě Pospíšilovy rozporuplně přijaté režie, rekapituluje jeho překotné či megalomanské inovační pokusy, stíhání magistrátními kontrolami i výpady tisku, snahu o přestavbu intrikujících, denuncujících, ba až stávkujících ansámbly i vynucenou rezignaci před okamžitým propuštěním, což vše vyvrcholilo přiložením pistole k hlavě. V porovnání s Mošovou manažersky zdařilou transformací brněnského Divadla bratří Mrštíků teatroložka věcně a přesvědčivě vysvětluje, proč byl Pospíšilův karlínský boj předem prohraný. Následuje už jen několik stránek Závěrem.

Mezi nemnoha našimi režisérskými monografiemi zaujímá nezvykle rozměrná publikace Kláry Hanákové místo více nežli čestné. Ocenění zaslouží už vytrvalé heuristické úsilí, s nímž autorka až detektivně pátrala po rozličných domácích i zahraničních pramenech nejen ve veřejných, nýbrž i soukromých archivech, v tisku nebo na internetu a sociálních sítích. Vyhledala, oslovila (někdy – jako v případě režisérovy manželky Vítězslavy – bohužel marně), vyzpovídala a v jejich profesní dráze zdokumentovala řadu Pospíšilových přátel a spolupracovníků, což

zejména v případě jeho švýcarské nebo řecké anabáze byla věru mravenčí práce. Víceméně v časové posloupnosti a ve vhodném proporcím rozsahu rozebrala (občas na podkladě dochovaných režijních knih nebo videozáznamů, pokaždé s ohledem na jejich percepci kritikou a přijetí obecněstvem) všechny Pospíšilovy ověřitelné (dokonce i posléze nerealizované) inscenace. Popsala je v samostatných podkapitolkách v jednotlivých uplatněných složkách výsledné syntézy (názorně zejména té scénografické) i pro laika výstižně a srozumitelně, s případným vysvětlením příslušných reálií, neznámých pojmů nebo s opravou jinde uváděných faktografických omylů; jen petitových poznámek „pod čarou“ napočítáme přes tisícovku (!). Z nashromážděné materie dokáže při množství citací vyvodit akceptovatelné dedukce a na vhodných místech je resumovat. I když Hanákové není vůči „raplovi“ mnoha životních paradoxů, jehož autentická představení sama nemohla vidět, cizí jistá empatie, zvolené téma nahlíží z generačního odstupu a objekt svého zájmu neidealizuje; vypátrá sice spoustu kuriózních, absurdních a bizarních detailů, které by naši recenzi nepochybně osvěžily, ale nikde se neuchýlí k podbízivé bulvarizaci.

Publikace je vybavena obligátními vědeckými náležitostmi. Po Soupisu Pospíšilových divadelních režii (je jich 55) následuje podrobněji strukturovaná část Bibliografie a prameny, 45 stran bohatých obrazových Příloh, anglické a francouzské Resumé a Jmenný rejstřík. Četné dokumentárně cenné a přesně identifikované černobílé i barevné fotografie jsou průběžně vkládány také do samotného textu.

I zasvěcený pamětník, který zhlédl a reflektoval většinu z Pospíšilových jihomoravských inscenací, s uznalým potěšením konstatuje, že se z erudované knihy Kláry Hanákové Pospa... (dedikované mj. in memoriam B. Srbovi), psané kultivovaným jazykem pro odborníky i běžné čtenáře a obratně propojující umělcovu napínavou biografii s jevištní tvorbou, leccos nového dověděl nebo ve vzpomínce oživil.

Zajímavosti norského knihovnictví z praxe

Hana Zoubková
hazoubkova@gmail.com

Jak různorodé mohou být norské knihovny, krásně ukazuje publikace *Det norske biblioteket*¹, která nastiňuje známé i opomíjené stránky norského knihovnictví. Všechny norské knihovny totiž nejsou ukázkovými prostory, které známe například z mnoha poboček Deichmanske v Oslu. Nejsou to vždy bohatá a skvěle vybavená třetí místa. V zastrčených končinách, v malé komunitě kdesi na severu, můžeme nalézt maličké lokály ve sklepech soukromých domů nebo knihovny koutky v jediném supermarketu široko daleko. I o uživatele těchto knihoven však musí být dobře postaráno a nejen proto pracuje norské knihovnictví se spoustou zajímavých detailů, které z českého prostředí v takové podobě neznáme.

V norských knihovnách jsem pracovala tři roky. Nejprve jako knihovnicka ve službách, poté na pozici dělené mezi služby a programovou dramaturgii. Působila jsem ve dvou velice odlišných knihovnách a znám díky tomu obě strany výše popsaného spektra. Pracovala jsem v maloměstské knihovně o třech zaměstnancích i ve veliké moderní knihovně uprostřed tehdy největšího nákupního střediska v celé zemi. I přes rozdílnou personální kapacitu, finanční možnosti, velikost a vytíženost těchto knihoven se však nedá říct, že by jejich uživatelé

byli vystaveni výrazně odlišné kvalitě služeb a nabídce fondu. Jak je to možné?

Základem je národní registr čtenářů a národní uživatelský průkaz. Uživatelé se mohou (samozřejmě zdarma) zaregistrovat pod svým rodným číslem, čímž získávají výpůjční průkazku, která platí v celém Norsku. Je tedy jedno, kde žijí, pracují, kde se registrovali, kde si půjčují a kde vrací, kam chodí na akce, zkrátka či služby vlastně využívají. Norské knihovny fungují v podstatě jako jeden celek, ačkoli se jedná o různé správní jednotky. Míra kooperace je tedy opravdu vysoká.

S tím velice úzce souvisí kolektivně využívaná organizovaná přeprava knih. Za pravidelný paušální poplatek³ využívají knihovny služby profesionální přepravní společnosti určené přímo jim, která má vlastní dodávky, zaměstnance, infrastrukturu, systém třídění, rozplánované trasy a jejímž úkolem je přemísťovat mezi jednotlivými knihovnami jejich dokumenty a další předměty, které si v rámci meziknihovnických výpůjčních služeb zasílají. Knihovna tedy v pravidelných časových sekvencích⁴ obdrží velký přepravní box pro ni určený a jiný

Přepravní boxy pro Bibliotektransport, tedy transport dokumentů mezi knihovnami.

³ V době mého působení ve zmiňované knihovně na malém městě, kdy náš správní celek čítal asi 9000 obyvatel, byl poplatek zhruba 40 000 Kč ročně za doručení a odvoz dvakrát týdně. Za týden jsme obdrželi mezi dvaceti a stem knih a zhruba stejné množství jsme týdně odeslali.

⁴ Některé především větší knihovny využívají tuto službu denně, k jiným jezdí pouze párkrát týdně.

¹ Straube, Jo. (2017). *Det norske biblioteket*. Bergen kjøtt publishing.
² Norský správní celek, který by se dal přirovnat k našim okresům.

Moje domácí knihovna v obchodním centru

jí naplněný box je zase odvezen dál. Odeslané knihy jsou označeny siglou žadající nebo vlastníci knihovny, pokud jde o vrácení dokumentu, a jsou touto přepravní společností následně rozříděny a rozvezeny do jednotlivých knihoven po celé zemi.

Z praxe vím, že tento promyšlený systém má podprahově vliv i na samotnou akvizici. Menší knihovny totiž přihlížejí při doplňování fondu na obsah fondu okolních knihoven. Knihovníci tak mají nepsanou zodpovědnost tedy nejen za svou vlastní sbírku, ale i za neoficiální kolektivní sbírku celého okolí. Náklady za knihy, které se nepůjčují tak často, ale bývají často obměňovány, například cestovní průvodci po méně žádaných lokalitách, mohou být tedy rozptýleny mezi místa, mezi kterými funguje přeprava dokumentů díky výše popsanému systému velice rychle a k uživateli se žádaná kniha dostane zdarma během pár dní, i když ji knihovna v místě jeho bydliště nevládní. Konkrétním příkladem by mohla být situace, kdy má sousední knihovna průvodce po Taiwanu, ale nemá Nový Zéland. Zakoupíme ho tedy my místo Taiwanu, který jsme původně plánovali, abychom

takto kolektivně pokryli širší spektrum zájmu našich uživatelů.

S nadsázkou se tedy dá říct, že norské knihovny jsou jedním obřím fondem jakési obří knihovny. Knihu zapůjčenou na národní průkazku v knihovně na jihu země můžete dálkově vrátit ve zcela jiné knihovně kdesi na severu, půjčit si jinou a tu opět vrátit jinde. Na dálkové vrácení výpůjček z fondů jiných knihoven jsou norské automatizované knihovní systémy vybaveny a zbytek pak obstará přepravní společnost.

Příkladem této úzké spolupráce mezi knihovnami spravovanými různými zřizovateli by mohla být opět ukázka z praxe. V rámci dohody pěti různých knihoven jsme kolektivně vlastnili sady asi třiceti Sphero robotů a třiceti tabletů, šesti šicích strojů, několik sad na tvorbu animovaného filmu a několik setů na tvorbu podcastu. Ty jsme si vzájemně zasílali podle konkrétních potřeb jednotlivých knihoven kvůli kurzům, akcím nebo zkrátka jako dočasné zpestření prostor knihovny. Díky tomu se rozptýlily náklady na nákup tohoto vybavení a my jsme i jako malá knihovna byli schopni tyto předměty a s nimi související nabídku pravidelně poskytovat našim uživatelům. Součástí těchto výměnných balíčků

byly i průběžně rozšiřované plány a návrhy aktivit, vypracované programy a kontakty na odborníky.

Knihovny jako organizace sloužící veřejnosti ve státě s poměrně velkým množstvím přistěhovalců musejí uspokojit také poptávku po cizojazyčných knihách. Samozřejmě ale není v možnostech každé knihovny nakoupit dostatečně obsáhlý fond v polštině, arabštině nebo maďarštině tak, aby dlouhodobě pokryl potřeby několika rodin těchto národností v okolí. Díky organizované přepravě s paušálním poplatkem však není problém využívat opakovaně nabídky Det flerspråklige bibliotek, knihovny zaměřené pouze na cizojazyčný fond, která sama sebe označuje jako "knihovnu pro knihovny". Ta má zodpovědnost za cizojazyčnou nabídku v celé zemi od roku 1975 a pečuje o sbírku v sedmdesáti různých jazycích. Z té je možné objednávat buď konkrétní díla a nebo obsáhlé balíčky

k dlouhodobé výpůjčce, které připomínají naše výměnné fondy.

Všichni uživatelé norských knihoven vlastní cí národní průkazku si mohou online objednávat dálkové meziknihovní výpůjčky sami, stejně tak si mohou sami objednávat i cizojazyčnou literaturu z Det flerspråklige bibliotek. To vše zdarma a bez poplatků, ostatně jako cokoli dalšího v rámci služeb knihoven. Norské knihovny totiž ze zákona nemohou vybírat například poplatky za vstupy na akce, nemohou zavést registrační poplatek a velká část knihoven již dobrovolně zrušila i poplatky za pozdní vrácení⁵. Norské knihovny jsou zkrátka službou veřejnosti, která musí být dostupná absolutně všem a to se neděje, jakmile do jejího využívání mohou jakkoli zasahovat finanční možnosti jedinců.

⁵ To již není upraveno přímo zákonem, ale některé správní celky si toto pravidlo samy určily místní vyhláškou.

Rozhovor s Kateřinou Opluštilovou, programovou manažerkou VIDA!

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

VIDA! science centrum je zábavní vědecký park u brněnského výstaviště určený všem věkovým skupinám. Oslovili jsme programovou manažerku VIDA!, Kateřinu Opluštilovou s několika otázkami týkajícími se propojování formálního a neformálního vzdělávání v oblasti techniky. VIDA! science centrum je dlouhodobým partnerem projektu Jižní Morava čte.

VIDA! science centrum je zcela určitě součástí systému neformálního vzdělávání. Máte možnost se podílet na realizaci výuky ve spolupráci se školami?

Školám a školkám nabízíme desítky výukových programů, které jsou přizpůsobeny různým věkovým skupinám i školním předmětům a navazují na okruhy z Rámcového vzdělávacího plánu.

Výukové programy přibližují jak přírodní, tak společenské jevy. V nabídce máme například program o životě rostlin, magnetismu, přeměně forem skupenství, zvuku nebo lidském těle. Programy byly vždycky nejdříve pilotovány s žáky a následně upraveny do finální podoby.

Před třemi lety jsme měli projekt VIDA! školám, ve kterém jsme užce spolupracovali se základními a středními školami. Naším cílem bylo

vyvinout společně s učiteli vzdělávací programy, které využívají metody práce neformálního vzdělávání, pomáhají učitelé aktivizovat žáky a propojit mezioborová témata.

Návštěvníci, kteří k vám přicházejí, přicházejí spíše za zážitkem nebo za vzděláním. Víím, že ve VIDA! nejde jedno oddělit od druhého, protože spojení obou je vlastně principem VIDA!. Zajímá mě spíše, jak je to z pohledu návštěvníků a jak s tím pracujete?

Máme ve VIDA! takové pořekadlo, že návštěvníky nalákáme na zábavu a potom jim nabídneme poznání a vědu. Na tomto principu funguje naše expozice i doprovodný program. Je pro nás důležité, aby se návštěvníci v expozici nebo na programu

bavili a užívali si jej. Vždy ale odchází s novou informací, myšlenkou, tématem a řeknou si: VIDA! to jsem nevěděl/a a už víím!

Máte u Vás dlouhodobá koncepte/ víi vzdělávání? Na jakých tématech či principech je postavena?

Je pro nás stěžejní, aby si návštěvníci maximum možného vyzkoušeli na vlastní kůži a sami. Naše

výukové programy pracují s prvky zážitkové pedagogiky, konstruktivistické a projektové výuky. Vždy je ale na žácích a studentech, jestli naši nabídky využijí a k programu přistoupí aktivně, aby si z něj odnesli maximum.

Děkuji za rozhovor.
Tomáš Kubíček

Když se kniha čertovým drápem zasekne

Dora Kaprálová
dora.kapralova@gmail.com

Když se kniha drápem zasekne do čtenáře, může jít o přátelství na celý život. Nebo i nepřátelství, záleží na okolnostech, souvislostech a důsledcích.

Vzpomínám si, jak mě kdysi v dětství uchvátily dětská kniha Jamese Joyce Kočka a čert. Vyšla v Albatrosu v roce 1974 s podivně stísněnými a vlastně dost legračními ilustracemi Zdeňky Kudělkové. Na obrázcích byli ctihodní občané francouzského městečka Beaujency, měli kulaté tváře a dobtovité, tupé výrazy v obličejích.

Pak tu byl Čert, dábel každým coulem, připomínal Vlka z Jen počkej, zajíci. A pak tu byl Purkmistr, obtloustlý mafián a politik narcistního ražení. A nakonec tu byla Kočka, ta co si hrála s purkmistrovým zlatým řetězem, protože co se třpytí, mívá cenu--

James Joyce napsal tuhle pohádku jako dopis pro svého vnuka, anglicky, ovšem s francouzskými nadávkami které okouzlují i v českém překladu. Byla to vtipně a něžně převyprávěná francouzská lidová bajka

o tom, jak se z Istivého Čerta stane zčistajasna a nečekaně hrdina.

V tom starobyklém městečku na řece Loiře chyběl totiž most. A Čert, který poctivě čel místní noviny, dostal vpravdě dábský nápad, že most postaví za jedinou noc. Pod jedinou podmínkou. Vezme si prvního občana, který přes most přejde na druhou stranu. Zkorumpovaný purkmistr si s Čertem plácne. Co je osud jednoho člověka proti novému mostu a slávě starosty? A tak je přes noc město spojené mostem, z jehož krásy přechází zrak. A teď si představte tu situaci, kdy Purkmistr v raním šírání stojí před mostem. Lidé mu provolávají slávu a on má na hrudi Kočku, a vedle sebe nenápadný kýbl s vodou. I Čert tančí na druhé straně ve velkém očekávání. Proradný Purkmistr však nečekaně vylívá kýbl s vodou na nebohou Kočku, která prchá přes most, rovnou do Čertova náručí. A tady se to stane. Ta proměna. Čert nadává proradným občanům a starostovi, ale kočku bere do náručí s tou nejkrásnější něhou. Okamžik, na který jsem pokaždé čekala se zvláštním rozechvěním.

Protože vtom právě spočíval skrytý vtíp a důmysl té knihy. Dobro bylo zdánlivě dobrem a zlo zlem a přesto šel příběh klikatou cestou, jako bychom se na svět dívali skrz kaleidoskop i podivný krasohled, ze kterého mrazí.

Dodnes si před navíc spaním tu a tam zčistajasna šeptávám Čertovo: „Občané beaugonštití“. Milovala jsem to cizokrajně znějící slovo „beaugonštití“ a když jsem pak tu knihu o mnoho

let později čítávala svým tehdy malým dětem, vzdychky jsem se u něj na vteřinku zastavila a vychnutávala si jejich napětí, protože „božonštití“ musí přece vyvolávat obavy o osud rozděleného města, kterému chybí most. Nebo se plētu?

A pak vídám vteřinu před usnutím dodnes tu a tam Kočku z knihy, kterou si k sobě bere Čert do náručí a říká jí, že se o ni postará. Ta zvláštní situace mě vzrušovala. A dodnes – protože se právě tento příběh drápkem zaryl do mé nervové soustavy – dodnes vnímám všechny ty zvláštní bytosti ve městech (žebračky, otrapy, blázny) jako by byly čerty uprchlími z Joycova příběhu; čerty, kteří přes své šrámy na duši a podivný zevnějšek berou v tom nejneočekávanějším okamžiku do náručí kočku nebo kocourka, všechny tvory, kteří jsou za podivných okolností vyhoštěni z města, obce, společnosti. Všechny bezbranné a opuštěné.

Na knihách totiž bývá vzrušující právě ta proměnlivá perspektiva. Krok stranou, který není propadem do neznáma, ale do dávného rozvzpomínání se na ztracené možnosti. A vzpomínky budou jednou to jediné, co nám zůstane. A i když paměť ztratíme, budou tu knihy, ve kterých se to bude hemžit fragmenty příběhů, ilustracemi a napětím.

A my se k nim budeme upínat jako k té poslední instanci naděje, jež nám tady na světě zbyla.

Dora Kaprálová je českou spisovatelkou, publicistkou a literární kritičkou.

Bude vás zajímat, že...

...Cenu českých knihovníků za rok 2022, kterou uděluje výkonný výbor Svazu knihovníků a informačních pracovníků za dlouholetou významnou činnost podporující české knihovnictví, **obdrželi** v souvislosti s konáním valné hromady SKIP dne 7. 6. 2022 ředitelka Knihovny Kroměřížska **PhDr. Šárka Kašpárková**, emeritní ředitelka Krajské knihovny v Liberci **Mgr. Blanka Konvalinková**, vedoucí Městské knihovny v Kaplici **Jiřina Kostková**, **RSDr. Zdeněk Matušík** z Národní knihovny ČR a emeritní ředitelka Knihovny Národního muzea **PhDr. Helga Turková**. Poprvé v historii cenu – in memoriam – obdržely **Mgr. Jana Nejezchlebová** z Moravské zemské knihovny a **PhDr. Halina Molinová** z Regionální knihovny Karviné...

Sebevědomě offline i v digitální džungli

Kurzy pro veřejnost

Odolná společnost je jedním z našich cílů. Vyberte si z nabídky kurzů, díky nimž si osvojíte správné návyky digitální hygieny. Kurzy jsou určeny běžným i pokročilým uživatelům.

- Dávej kyber!
- Bezpečně v kyber!
- Rozcestník osvětových materiálů

